

Mauthausen ni pozabljen

Slovesno odkritje spomenika žrtvam nacizma

Mauthausen, 11. maja. Dana je bil v okviru mednarodne proslave 13. obletnice osvoboditve zapornikov, v Mauthausenu slovesno odkritje spomenika jugoslovanskim žrtvam tega zloglasnega hitlerjevskega taborišča, v katerem je bilo pobitih in umorjenih več sto tisoč ljudi iz raznih držav.

Po odigrani jugoslovanski himni, je spomenik odkril ambasador FLRJ v Avstriji Jože Zemljak. V svojem govoru je poudaril, da postavljajo spomenik nerodi Jugoslavije svojim sinovom, ki so izgubili življenja kot žrtve nacističnega nasilja v tem taborišču. Dejal je tudi, da je 12.860 jugoslovansko skupno z drugimi deset tisoč žrtvami raznih narodnosti trpelo in umiralo tukaj zaradi nore politike nacističnega gibanja, ki je hotelo s krvoločnostjo vsiliti evropskim narodom svojo oblast, suženjstvo in zaostalost. Ta spomenik naj spominja bodoča pokolenja na strahotna množična uničevanja narodov, ki so bila delo nacizma. Hkrati pa naj bo spomenik opomin vsakomur, ki bi poskušal pripraviti podobne zločine.

Ambasador Zemljak je ob koncu svojega govora dejal: »Prepričan sem, da bo ta spomenik, postavljen na področju sosednje prijateljske Avstrije, prispeval k medsebojnemu spoštovanju in nadaljnjemu razvijanju prijateljskih odnosov med našimi državami.«

Član predsedstva Centralnega odbora Zveze borcev Jugoslavije književnik Velibor Gligorič, ki je na čelu delegacije Zveze borcev, je v svojem govoru poudaril, da so narodi Jugoslavije postavili tudi ta spomenik v znak hvalečnosti padlim jugoslovanom za njihovo patriotsko in junaško zadržanje pred sovražnikom in za njihovo svetlo in junaško borbo.

Ko je govoril o mučenjeh, ki so jih pretrpeli interniranci v Mauthausenu, je Gligorič med drugim dejal: »Sredi barbarške nasilja, v katerem je bil hladnokrvno in preračunano izdelan sistem mučenja, je človek, ki je bil interniran v nacističnih taboriščih našel moči v sebi, da vztraja kot borec in da se ne poniža niti v življenju niti v smrti.«

Po govoru Veliborja Gligoriča je ambasador Zemljak odkril spomenik in ga izročil v varstvo predstavnikom avstrijske vlade. Delegaciji Jugoslavije, Avstrije in iz drugih držav, so za tem položile ob spomenik številne vence in šopke cvetja. Najprej je bil položen venec Zveze borcev Jugoslavije, za tem jugoslovanskega poslanstva, avstrijske vlade, pokrajinske vlade Gornje Avstrije, Centralnega komiteja komunistične partije Avstrije,

Zveze nekdanjih avstrijskih internirancev, Zveze bivših sodelavcev odporiškega gibanja v Avstriji, komiteja slovenskih vojnih veteranov, diplomatskih predstavnikov v Avstriji in borbenih organizacij iz tujine, delegacije katerih so izkazale časti padlim jugoslovanom z obhodom ob velikem sarkofagu. Na sarkofagu, ki je iz belega vencaškega marmorja s skulpturami iz bronu, ki prikazujejo pet izmučenih internirancev piše: »Jugoslovanskim žrtvam v Mauthausenu od 1941—1945 hvaležni narodi Jugoslavije.«

Skulpture so delo kiparja Nandorja Glida, ki je bil zaprt v tem taborišču in ki je prav tako prisostvoval slovesnosti. Pred odkritjem jugoslovanskega spomenika in spominske plošče padlim Romunom je bila slovesna komemoracija in polaganje vencev na spomenike padlih žrtev iz drugih držav.

Brigadirji v Postojni
Postojna, 11. maja. Sem je danes prispelo z avtomobilske ceste Ljubljana—Zagreb okoli 1000 brigadirjev in si ogledalo lepote Postojnske jame. Brigadirji so spregovorili Edo Garzaroli o pomenu znane partizanske akcije, ki se je končala z uspešnim začetkom vohodu v jamo nakopičenega 2 tisoč ton gradiva.

Take drage goste bo imela odslej Postojna vsako nedeljo, dokler ne bo končano delo na cesti. Odveč je poudarjati vsestransko koristnost takih obiskov, saj se seznanjajo mladinci iz vseh naših republik z eno največjih naravnih lepot Slovenije. F. M.

Poletna nedelja
Koper, 11. maja. Zaradi desetih sončnih dni v maju smo na Koprskem dobesedno čez noč preskočili pomlad in se znašli v poletju. Morje, ki se smelo še 1. maja samo 11 stopinj, je doseglo večeraj 21, danes ob 14. pa je bila temperatura morja že 22,4 stopinje. Zato ni nič čudnega, če so ankaraški kopalskeži že odprli prvi kopalci. V Koprju, kjer se niso spomnili, da bi odprli kopališče, so se ljudje zatekli v kopališče sosednjega »Partizana«.

Poletna nedelja
Koper, 11. maja. Zaradi desetih sončnih dni v maju smo na Koprskem dobesedno čez noč preskočili pomlad in se znašli v poletju. Morje, ki se smelo še 1. maja samo 11 stopinj, je doseglo večeraj 21, danes ob 14. pa je bila temperatura morja že 22,4 stopinje. Zato ni nič čudnega, če so ankaraški kopalskeži že odprli prvi kopalci. V Koprju, kjer se niso spomnili, da bi odprli kopališče, so se ljudje zatekli v kopališče sosednjega »Partizana«.

Beograd, 11. maja (Tanjug). Tržni inšpektorati so na področju Srbije prijavili od 20. aprila do 3. maja trinajst industrijskih podjetij, ki so neupravičeno povzela cene nekaterim proizvodom. V istem razdobju je bilo prijavljenih tudi šest veletrgovin zaradi povečanja prodajne cene določenega blaga, kar je v nasprotju z odločbo zveznega izvršnega sveta o kontroli in evidenci cen.

Trikotaja »Olga Milošević« iz Smederevske Palanke je povečala cene nekaterim proizvodom za 10 do 20 odstotkov, industrija usnja in krzna »Panonija« iz Subotice pa je povečala cene naravnemu krznu za podlogo za 350 din za kvadratni meter. Tržni inšpektorati so prijavili tudi platarsko industrijo iz Apatina, ki je zvišala ceno različnim predmetom, nadalje industrijsko gradbeno podjetje »Simo Saraga« iz Čačka zaradi zvišanja cen določenim vrstam pohištva za 2 do 3 in pol tisoč din po kosu, tovarno usnja »Partizanka« iz Titovih Užic zaradi zvišanja cene ovčjega usnja za 11 do 12 din kv. dcm, čevljarstvo zadruga »Bodočnost« iz Mokrina, ki je zvišala ceno za 100 do 200 din pri paru čevljev in lesno industrijsko podjetje

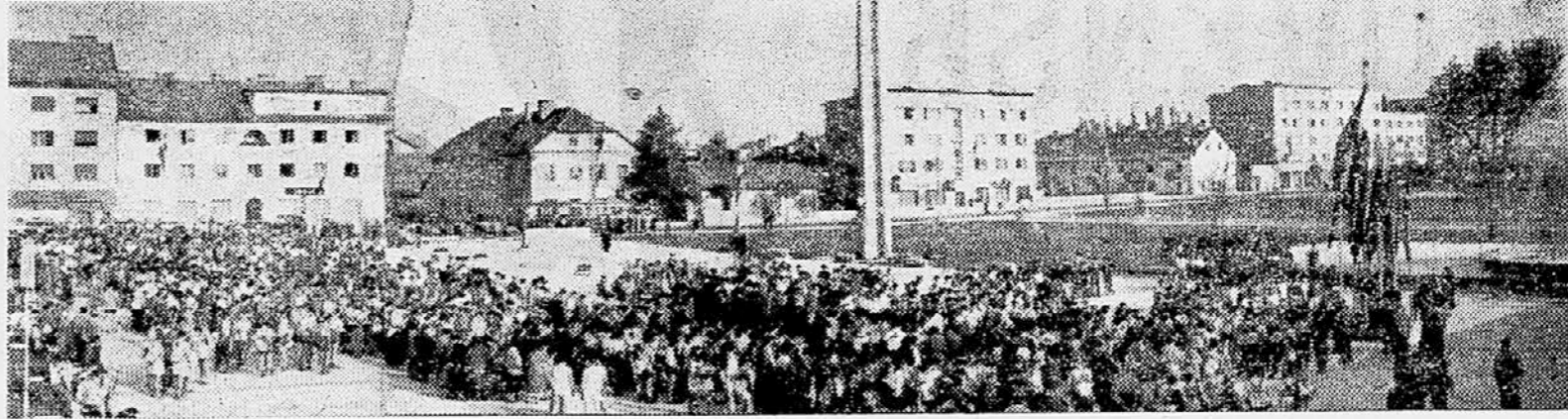
»27. november« iz Raške, ki je zvišalo ceno lesu za 3 tisoč din pri kub. metru.

Zaradi nedovoljenega zvišanja cene je tržna inšpekcija prijavila tudi kovinsko podjetje »Osvite«, mizarско podjetje »Topčiders«, tovarno čevljev »Branko Babić« iz Beograda in obrtno podjetje »Mesoizvoz« iz Bačke Palanke.

Zaradi kršenja odločbe zveznega izvršnega sveta o kontroli in evidenci cen je okrožno gospodarsko sodišče v Zaječaru obsodilo z denarno kaznijo tovarno kož »Brković-Crni« s 100 tisoč din, tovarno konzerv »Timok« s 25 tisoč din. Prav tako so bile kaznovane z denarno globo tudi odgovorne osebe teh podjetij. Okrožno gospodarsko sodišče v Beogradu je kaznovalo v tem času tudi nekaj gospodarskih organizacij. Industrijsko podjetje »Ivan Milutinović« iz Zemuna, ki je povečalo ceno plastiki za 40 din po metru, je kaznovano z 80 tisoč din. To podjetje je še pravi prihodom tržnega inšpektorja popravilo zvišano na staro ceno in vrnilo kupcem razliko. S 100 tisoč din je bila kaznovana tekstilna industrija »Budučnost«, ki je ceno emone, tafta in marokena zvišala za 10 do 30 din pri metru.

Tak način mišljenja nima samo svoje moralne težbe, marveč tudi praktične. Izseljenci so konstantna neznanca pri italijanski volitvah. Samo v evropskih državah, ki praktično pridejo v poštev ob volitvah, jih je — če smemo verjeti statističnim stranki, ki so najbolj zainteresirane — preko dva milijona. Le-ti utegnejo ob vsakih volitvah premakniti jezikček na volilni tehnični na to ali na ono stran.

Maketa spomenika v Mauthausenu

S pohodom ob žil okupirane Ljubljane 1958 se je Sloveniji pridružila jugoslovanska proslava 15-letnice bitke na Sutjeski. Na sliki: zbor ekip na Trgu VII. Kongresa

Posledice politiziranja

Od našega stalnega dopisnika

RIM, maja — Vlak iz Reggio Calabria je drvel proti Napoliju. Na manjši postaji so vstopili trije moški, kriveč se pod zajetnimi kovčki, le z največjo težavo so jih spravili na police. Eden izmed trojice je bil že nekoliko osivel in samozavesten po obnašanju, ostala dva pa sta bilamlajša — napravila sta vtis »ze lenca«, ki se prvič pojavja v svet. Prva misel, ki se mi je ob njih hovem prihodu porodila je bila: emigranti, ki gredo po svetu za kruhom.

Razgovor, ki se je razpletal, mi je potrdil prvi vtis. Starejši se je vračal v Belgijo z enosedešnega dopusta, ki ga je prebil pri domačih v Kalabriji, ostala dva pa sta šla prvič v Svico poizkušat srečo. Kar človeka priseljenec spreminja, največ verjetnost ter široka razgledanost, ki jo človek v teh pašnih krajih skorajda ne bi pričakoval.

Starejši se je torej vračal v Liège, ozirom v rudarski revni blizu Liègea, kjer dela še sedem let. 52.000 italijanskih rudarjev raje pod zemljo valonskega dela Belgije. Z družinami vred tvorijo kolonijo skoraj četrta milijona ljudi. V rudnikih je »uradni« jezik italijanski, ker se ga delavci ostalih narodnosti — od Rusov in Poljakov do Madžarov, Avstrijcev in Jugoslovancev — najlažje privadijo. Otroci italijanskih rudarjev dobivajo edino vzgojo v materinščini od duhovnikov, ki imajo spričo tega v svojih rokah tudi duhovno vodstvo staršev...

Moji popotni znanec se je vračal z dopusta. Neprenehno je konsultiral vozni red, delal kombinacije, kdaj bo prišel na cilj, če bo šlo v redu, in kdaj v primeru, če tje kaj spodrsne in ne vlovi zveze. Imel sem vtis, da se mu gre za ure in zato sem ga pobaral, če se mu res tako mudi.

»Vi tudi ne morete razumeti,« mi je odvrnil. »Čeprav je že precej časa odkar je italijanska vlada podpisala z Belgijo sporazum, po katerem so italijanski delavci tretinami ustrezno italijanskim zakonom o socialnem zavarovanju, smo še vedno podvrženi belgijski socialni zakonodaji. Le-ta

določa, da prvih šest mesecev zaposlitve — čeprav plačuješ zavarovalnino — nimaš pravice do bolniške oskrbe. Torej skrajno neugodno prav za izseljenca, saj je prvih nekaj mesecev, ko izseljenec spreminja okolje, klimo in način življenja, največ verjetnosti, da zbolí. Pravico do zdravstvene oskrbe zubiš tudi, če le za šest ur prekoračiš dopust. Tudi v takem primeru je treba začetki znova, se pravi čakati, da poteče »pripravniki«, čeprav plaščanih šest mesecev. Zatorej boste razumeli, da mi ni vseeno, če pridem pol dneva prej ali pol dneva pozneje na cilj. Ne gre za nestrpnost, marveč za solde.«

»Pa, ali se vam splača sedaj vračati, ko boste za 25. maj ite: spet prišli v Italijo volit,« sem vrtal naprej v ljubeznivega in simpatičnega sopotnika.

Zamahnil je z roko. »Kaj me brigajo volitve. Se bo zame kaj spremenilo, če zmaga ta ali oni? Italijanska država bo še naprej od vsakega italijanskega delavca v Belgiji pobirala 8 kg premoaga na teden (ki jih daje rudnik po ne vem kakšni pogodbi Italiji), naš konzul bo prav tako kot sedaj vsakega toliko časa obiskal revir, nas potolažil, da se bodo stvari že kako uredile — in odšel, Italijani pa se bomo še naprej na slepo izseljevali v vrsto držav brez delovnih pogojev in kar je še huje, brez upanja, da nas bo matična država zaščitila, če bo treba. Ne vem, če vam je znano, kaj se dogaja z italijanskimi emigranti v Venezueli in v drugih južno ameriških državah ali v Avstraliji. Italija nas pozna samo, kadar delajo račune v nevidnih deviznih fondih ali kadar rabijo naše glasove... Ne, 25. maja se res ne mislim vračati...«

Emigracija je po svojem socialnem sestavu potencialni rezervoar za levico, t. j. za socialiste in komuniste. Toda spričo objektivnega položaja skoraj prej predstavlja prednost za

vladajočo stranko kot za levico. Zakon določa za vsakega volilnega upravičenca v tujini brezplačno vožnjo od meje do volišča in nazj. Izgube nekaj delovnih dni italijanskemu volivcu v tujini nihče ne povrne, ob najmanjši nenaklonjenosti in pristranosti svojega delodajalca pa mu je praktično sploh onemogočeno, da uveljavi svojo pravico do glasovanja. Kazno je, da so to prevladujoči elementi v »volilni prisotnosti« italijanskih emigrantov. Drugače si namreč ni moč razlagati, da je vlada že pred nekaj leti spravila na slepi tr predlog socialistov, naj bi bila diplomatska predstavništva v tujini tudi sedež volilnih komisij v času volitev. Verjetno prav iz enakega razloga je vlada zadnje dve leti z vsemi sredstvi pospeševala izseljevanje potencialno najbolj levitarskih elementov, dočim so pri tem ljudem v okviru administrativnih možnosti izseljevanje ovirali in zavlačevali. Vladna stranka spričo objektivnih razmer pravilno računa, da bo udeležba emigrantov na volitvah minimalna.

Druge okoliščine tudi kažejo, da emigranti kot volivci nagibajo volilni jezikček bolj na vladno kot na levitarsko stran. Tudi če pustimo ob strani utemeljeno domnevo, da velik del volilnih upravičencev, ki bi sicer volili za levico, ne bo sodeloval na volitvah, moramo upoštevati, da je n. pr. italijanski delavec v tujini bolj izpostavljen političnemu pritisku kot domači delavec, ki ga štiti delavska zakonodaja države, katere državljan je. Če k temu dodamo še dejstvo, da v glavnem le cerkvene organizacije skrbiijo, da italijani ne izgube duhovnega in kulturnega stika z domovino, ter da je Italijan — emigrant še bolj politično apatičen kot Italijan v domovini, potem predstavlja emigracija poziti-

veno točko v volilni aritmetiki vladne stranke, ali vladnih strank.

Nezainteresiranost, ki jo je spričo bližnjih volitev pokazal prioložnostni znanec v vlak, ni samo »bolezn« emigrantov — na dnjo se pritožujejo vsi, ki so člani volilnega štaba te ali one stranke. Kaže, da je nezainteresiranost tretja značilnost letošnjih volitev, značilnost, katere sekretar krščanske demokracije Fanfani v svoji politični analizi ni navedel. Kje neki tiči vzrok, bi se človek vprašal? Milanski »Il Giornale« meni, da v tem, ker še nihče od politikov, ki si ob sobotah in nedeljah po italijanskih trgih pr dajajo iz roke v roke govorniške odre, še ni povedal gosposliji, za koliko se bo pocenil kruh, meso, nogavice ali stanovanje ali uradniku in upokojencu, za koliko večjo plačo oziroma pokojnino bo dobil, če pridejo na vlado liberali, socialisti, demokristjani ali komunisti... — Pri nas se vse preveč ukvarjajo z visoko politiko in ne zapadajo v »vulgarnosti« — nadaljuje list — toda če bi po tem sodili »vulgarnost«, bi morali za Anglijo reči, da je izredno »vulgarna«. Zakladni minister Amory je namreč pri obrazložitvi proračuna povedal na najbolj preprosti način, tako da ga je razumela sle »rna gosposdinja in sleherni »okojenec, za koliko se bodo pocenile nogavice, klobuki, da, celo pipe. In starostne pokojnine? Za 40 funtov na leto se bodo zvišali« je povsem razumljivo in precizno povedal Amory — je povedal list.

Morda je res, da je visoko, abstraktno politiziranje in bez pred realnimi konkretnimi skrbmi malega človeka odločilen moment za sedanjo brezbržnost, proti kateri se pritožujejo vse stranke.

Mirar Suštar

BOJ PROTI MAMILOM

Zeneva, 11. maja (AFP). — Posebni odbor, ki ga je ustanovila komisija za boj proti mamilom, je prišel v svojem poročilu do zaključka, da je trgovina z mamilami še vedno zelo razširjena kljub naporom velikih držav, da bi jo preprečile. Komisija je za boj proti trgovini z mamilami zaseda te dni v Zenevi.

V poročilu posebnega odbora je rečeno, da je trgovina dobro organizirana in da imajo mednarodni tihotapci z mamilami na razpolago velika denarna sredstva.

Trgovina z opijem je najbolj razvita na Srednjem in Daljnem vzhodu. V Indiji tudi mnogo uporabljajo mamilo, ki

se pridobiva iz indijske konoplje.

Med odločitvami komisije OZN, ki bo zasedala do konca meseca, je tudi resolucija, ki bo od Ekonomsko-socialnega sveta OZN zahtevala, naj ustanovi posebno komisijo za nadzorstvo nad trgovino z mamilami na Srednjem vzhodu.

Kalil obišče London

Kartum, 11. maja (Renter). Sudanski premier Abdulah Kalil je sprejel povabilo britanske vlade, naj konec julija obišče London. Prav tako je sprejel povabilo v Indijo, kamor bo odpotoval verjetno decembra.

Kmetijska proizvodnja je veliki meri odvisna od organizacije prometa s kmetijskimi proizvodi. Kot vsa proizvodnja, tako je kmetijska proizvodnja še posebno odvisna od razmer na trgu. Zaradi prevladovanja drobnih kmetijskih proizvajalcev je vpliv trga na proizvodnjo v kmetijstvu in s tem v zvezi organizacija kmetijskega trga v sedanjem položaju za nas še posebejnega pomena. Pri tem je treba imeti pred očmi zlasti dejstvo, da trga s kmetijskimi proizvodi ne moremo prepustiti enostavno tržnim zakonem. Češ da se bo na podlagi tega vse najprej uredilo samo po sebi. Zaradi nezadostne kmetijske proizvodnje, poleg tega pa zaradi zahtev našega izvoza, je treba trg s kmetijskimi proizvodi urediti tako, da bo na eni strani podana največja zainteresiranost kmetijskih proizvajalcev za povečanje proizvodnje, na drugi strani pa preprečiti, da bi se ob takem položaju nesorazmerno dvigale cene.

V tem pogledu je treba na eni strani zagotoviti kmetijskim proizvajalcem pravilno usmeritev proizvodnje in gotovost, da jim bodo v vsakem primeru pokriti vsaj proizvajalčni stroški in najnižjeji dohodek. To je sistem kontrahiranja in garantiranja minimalnih cen, ki se pri nas, čeprav počasi, že uvaja. Stvar pa bo krepkeje stekla šele takrat, ko bodo na tem področju krep-

keje angažirali ljudski odbori, ker je od njihove pripravljenosti in volje v največji meri odvisen uspeh te akcije.

Druža stran tega problema pa je v tem, da temu ustrezno prilagodimo zlasti organizacijo odkupa in prometa s kmetijskimi proizvodi. Pri nas je redko vzrok visokim cenam kmetijskih proizvodov v potrošniških središčih prav neurejenost trgovinske mreže. Zahteva po ustreznih, potrošniško dostopnih cenah kmetijskih proizvodov v potrošniških središčih, ni istovetna z zahtevu, da je treba odkupne cene pri proizvajalcu kar moč znižati. Popolnoma jasno, da se je treba tudi na strani proizvajalca boriti za to, da bodo proizvajalni stroški čim nižji. Toda to se da doseči šele s splošnim napredkom v kmetijski proizvodnji, z večjimi hektarskimi donosi itd. Ne moremo pa nastopati z zahtevu, da je treba v vsakem primeru pritisniti na proizvajalca, da bo proizvajal po čim nižjih cenah, brez zveze s stroški proizvodnje, ki so pri nas zaradi zaostalosti kmetijstva še sorazmerno visoki. Prav zaradi tega, ker je kmetijska proizvodnja pri nas še nizka in ker ima to za posledico možnost navijanja cen, je treba delati na to, da se proizvodnja čim hitreje dvigne, da se pri proizvajalcih razvije borba za povečanje proizvodnje in njeno večjo rentabilnost, ki je od tega odvisna. Šele s

Promet s kmetijskimi proizvodi

tem bomo odpravili vzroke, ki vodijo do sedanjih težav v preskrbi s kmetijskimi proizvodi. Da pa se bo ta borba za večjo in rentabilnejšo proizvodnjo začela in se razvijala, je treba kmetijskemu proizvajalcu zagotoviti ustrezno stimulacijo, ki se bo brez dvoma morala odražati v prvi vrsti preko ustreznih cen. Zato ni mogoče enostravno nastopati z zahtevu, da je treba odkupne cene vedno in v vseh primerih znižati. Popolnoma jasno pa je zopet, če vprašanje pogledamo z druge strani, da ne moremo iti še na zviševanje maloprodajnih cen, ker so te za potrošnika že danes večinoma zelo visoke. To bi vodilo samo do zmanjševanja potrošnje, objektivno pa bi ustvarjalo nove možnosti za spekulacijo. Ena kot druga posledica bi bila v popolnem nasprotju s smernicami perspektivnega plana in bi delovala direktno proti njegovim ciljem. Ali je torej še kako druga možnost?

Ta možnost brez dvoma obstoji. Obstoji za prv v tem, da se v največji meri meri znižajo stroški trgovskega posredništva, ki so danes sorazmerno zelo visoki, in ki vodijo do zelo visokih razlik med odkupno in prodajno ceno. Tako so tudi primeri, ko je odkupna

cena za proizvajalca že destimulativna, kljub temu pa je maloprodajna cena istih proizvodov v potrošniških središčih tako visoka, da je za potrošnika tak proizvod že skoraj nedosegljiv. V lanskem letu je bila razlika med maloprodajnimi in odkupnimi cenami na splošno skoraj 67-odstotna, pri nekaterih proizvodih pa je presegla tudi 100 odstotkov.

Vzroki za tako velike razlike v cenah so deloma objektivnega značaja zaradi nezadostne opremljenosti naše trgovine, zaradi visokih cen prevoznih storitev itd. Vse krivde za tako stanje prav gotovo ne moremo pavšalno prevažati na trgovino. Toda kljub temu je treba ugotoviti, da je v nemajhnih meri za tako stanje vzrok prav slaba organizacija naše trgovske mreže, preveliko število posrednikov, prevelika povezanost proizvajalnih in potrošniških centrov. Tako se je dogajalo, da bi iste proizvode pri proizvajalcu lahko plačevali višje, kot pa so bile dejanske odkupne cene, kar bi proizvajalce vzpodbujalo k večji proizvodnji, pa bi bile kljub temu maloprodajne cene celo nižje kot so bile, če ne bi bila zaradi slabe organizacije trgovina delala s tako velikimi razlikami

v cenah, ter tako brez potrebe pritiskala destimulativno na proizvajalca kot na potrošnika. Zadržane poslovne zveze oziroma njihove trgovske organizacije tega stanja večinoma niso popravile in niso prinesle zboljšanja. Niso redki primeri, da so se zadržane poslovne zveze borile za to, da bi odpravile dosedanja grošična podjetja, ko pa so v tem uspele, so postavile svojo trgovsko organizacijo, ki je delala na popolnoma istih osnovah, istih načelih, večinoma pa tudi z istimi sredstvi in istim personalom. Popolnoma jasno je, da se ob tem stanju ni moglo popraviti, ker samo zadržano ime še ne more prinesiti vsebinske spremembe. Če so se pri tem akumulirala določena finančna sredstva za pospeševanje kmetijstva, ki bi bila sicer odtekla v druge vire, je sicer v redu, tudi v postojanje trgovine, v urejenost trga to ni moglo prinesiti sprememb in odstraniti vzrokov neurejenosti trgovine.

Da se koreniteje odstranijo elementi dosedanje neurejenosti na trgu s kmetijskimi proizvodi — je bilo potrebno spremeniti že samo uredbo o trgovinski dejavnosti. Predvsem je bilo treba točneje precizirati, kdo se lahko ukvarja s trgovino s kmetijskimi proiz-

vodi, koga je v tem procesu izmenjave smatrati kot proizvajalca in koga kot trgovca. To vprašanje je važno zlasti zato, ker ima proizvajalec možnost in pravico, da svoje proizvode prodaja svobodno, brez administrativnih omejitev tako državnega značaja kot omejitve, ki jih včasih narekujejo same višje gospodarske organizacije, zveze in združenja. Proizvajalec bo namreč sam, zaradi svojega lastnega interesa doseči čim višjo prodajno ceno, gledal na to, da bo svoje proizvode po najkrajši poti spravil na trg. Iskal bo trg in najlažji dostop do tega trga. V dosedanjih praksi so pogosto prav višje zadržane organizacije, poslovne zveze, skušale trgovino s kmetijskimi proizvodi monopolizirati zase, tako da so za drugim predpisovale, da smejo prodajati samo njim in po cenah, ki so jih bile one pripravljene plačati.

Če je zadruga osnovna organizacija proizvajalcev, je najbolj pravilno in gospodarsko ustrezno stališče, da ima zadruga polno pravico, da prodaja svoje proizvode popolnoma samostojno, komur hoče, in da nima praviloma nihče pravice vmešavati se v njene notranje odnose do njenih članov. Od svojih članov odkupuje proizvode samo zadruga. V nadaljnjem prometu pa je treba zagotoviti, da se izogomo vsakemu nepotrebnemu posredništvu.

Pri popolnoma normalnih razmerah na trgu, bi tako reguliranje trgovskega prometa sploh ne bilo potrebno. Borba za plasman proizvodov in za čim večji komercialni uspeh bi sama po sebi izločevala nepotrebne posrednike. Zaradi konkretnih razmer na našem trgu, pa je treba zaenkrat te odnose jasno in v zakoniti obliki urediti. Od kmetijskih združenj in kmetijskih posestev smejo kupovati proizvode zaradi nadaljnje prodaje samo tiste trgovske organizacije, ki so posebej ustanovljene za preskrbo določenih potrošniških središč. Med njimi pa je prepovedano vsako medsebojno preprodavanje. Poslovne zveze kmetijskih združenj naj v prometu s kmetijskimi proizvodi nastopajo po potrebi samo kot komisionarji in sploh ne morejo kupovati kmetijskih proizvodov v svojem imenu in za svoj račun. V svojem imenu in za svoj račun lahko kupujejo od združenj kmetijske proizvode samo zaradi predelave oziroma prodaje v lastnih obratih. Republiške poslovne zveze pa v prometu s kmetijskimi proizvodi sploh ne morejo sodelovati.

Pri taki organizaciji prometa s kmetijskimi proizvodi se bo sedanje stanje vedno potrebno posredništvo. Predpisi v tem smislu, zlasti spremembe uredbe o trgovinski dejavnosti so že izšle.

Klg

Proizvajalci so dejali »ne«

UTRINKI Z OKRAJNE SEJE

Skupna seja okrajnega ljudskega odbora je bila prekinjena. Odborniki so odhajali v sosednja prostora.

Tudi osrednja novinarska loža se je izpraznila.

»Eh, zakaj ločeni seji, saj boš tako oba zbora sklenila eno.« je temerno pripomnil kolega. Ostali novinarji smo mu skoraj pritrtili. Zaradi poklicnih težav. Zasedanje po zborih nam vedno ne pravi sitnosti. Človek ne ve ali bo zanimiveje v okrajnem zboru ali pri proizvajalcih. Na obeh sejah pa hkrati ne moreš biti.

Odsel sem — kot običajno — k proizvajalcem. Za hip sem po-

misli: zakaj me vselej potegne sem. Ker je tu razprava bolj živahna? Ker so tu odborniki bolj preprosti in stvarni — njih besede brez posebnih fraz in učene zavistosti? Ker ti odborniki ne gledajo samo z »okrajnimi očmi« kot pravimo, ampak tudi z »očmi podjetij«?

Nisem našel pravega odgovora.

Zelo nezbrano sem sledil seji. Dnevni red je imel precej točk, toda nobena ni dala kaj zanimivega. Opazoval sem sosedo, ki je risal nekakšno vsebinsko raketno v svojo novinarsko beležnico ter sive, črne, plešaste, skodrane in poizane glave odbornikov pred seboj. Bile so tako lepo po vojaško razvrščene

po dolgem in počez po dvoranah. Le tu in tam je kakšna zmotila red, zanihala in se spustila na klop.

Potem so zavzemale predsedniške besede: »Prehajam na zadnjo točko današnje seje — potrditev letnega načrta dohodkov in izdatkov okrajne Komunalne banke — in prosim poročevalca, da da poročilo.«

Zaprli sem beležnico. Tu ne bo kaj zanimivega. Ne gre niti za poročilo, niti za okrajna sredstva, sem zaključil. Glasovali bodo in konec. Le zaradi dostojnosti sem še čakal konec seje.

Kazalo je, da tudi poročevalec nima kaj povedati. V treh, štirih stavkih je končal.

Tedaj pa: »Tovariši, zdaj se mi,

da takšnega načrta in tako obrazloženega ne moremo potrditi!« Jasen in odločen glas je pritegnil poglede vseh.

»Ce primerjamo lansko realizacijo z letošnjim načrtom, opazimo precejšnje razlike. V banki pričakujejo, da se bodo dohodki povečali za okoli 13%, izdatki pa kar za okoli 60 odstotkov. Ni nam dovolj pojasnjeno, zakaj razlika...«

Honorarji sefom za opravljane poslovanje v centrali se bodo povečali 80-odstotno... Nerazumljivo mi je tudi povečanje potnih stroškov za 10 odstotkov...«

V dvorani je postalo živahnejše. Odborniki so se oglašali drug za drugim.

Ta je pripomnil, da mu je nerazumljivo, zakaj bo moral vsak uslužbenec banke opraviti še vedno najmanj dvanajst nadur na mesec, čeprav pričakujejo deset novih uslužbencev.

Drugi je menil, da si takšnih izdatkov, kot si jih misli privoščiti banka, ne more privoščiti nobeno drugo podjetje. »Ce poskusimo kaj po svojem,« je dejal, »stakoj imamo banko na vratu. Banka sama pa kaže, da lahko dela marsikaj...«

Tretji odbornik: »Ne vem, kako bi se dal ta načrt vskladiti z nekaterimi smernicami pisma CK ZKJ!«

Pripombe so ostre, toda tehtne. »Dajem na glasovanje sklep, da se razprava o načrtu dohodkov in izdatkov Komunalne banke umakne z dnevnega reda. Na prihodnji seji naj da Komu-

nalna banka podrobneje obrazloži,« je zaključil sejo predsednik.

Zopet smo odšli v veliko dvorano. Poiskal sem prijatelja, ki je bil na seji okrajnega zbora. »Načrt izdatkov in dohodkov Komunalne banke so sprejeli brez kakršne koli pripombe. Nihče ni črnil niti besede. Glasovali so in konec!« mi je dejal.

Ko so potem na skupni seji razpravljali o predlogu proizvajalcev, sem poslušal le z enim ušesom. V glavi se mi je motalo mnogo vprašanj: zakaj okrajni zbor ni imel nobene pripombe? Mar so ti odborniki manj razsodni. Ali tisto o dvojnosti pogledov proizvajalcev in o njihovi presoji res drži?

Od te seje dalje se ne jezim več, ko se moram odločati, ali bom poslušal razpravo v tem ali onem zboru. Povsem nujno se mi zdi, da sta seji ločeni in brez posebnega razmišljanja skoraj vselj odidem na sejo proizvajalcev. A. Čebulj

Riharjeve ovce še niso bile ostrižene. Naš fotoreporter je ujel samo del tropa. Na levi je oven 54, ki je bil s 13 točkami ocenjen v prvi razred. Sem in tja imajo tudi kako ovco črne barve, da z mešanjem dobijo volno sive barve.

Slika pa nam nudi pogled na značilno pokrajino v Podvolovljeku in na domačijo kmeta Riharja. K Riharju in okoliškim kmetom so konec februarja 1944 prišli na smrt utrjeni borci XV. divizije, onemoglo popadali in zaspali. Po več tednih so se tu prvič pošteno najeli in naspali. To pa ni edina zanimivost iz NOB. Riharjeva domačija je bila javka partizanske bolnišnice, za katero je gospodar Jakob napeljal potrebni les. V Podvolovljeku je bilo nekaj zelo hudih bojev, tukajšnji fantje pa so se večinoma borili v vrstah Tomšičeve brigade.

Zgodba o medvedih

V gospiškem okraju na veliko gospodarstvo medvedov. Stevi Knežević iz Buniča pri Titovi Korenici so požili kravo, vredno 30.000 din. Soki Sever prav tako kravo. Rado Sever kravo, Peru Begoviču in Djukanu Batiniču kravi. Ti kmetje preganjajo medvede z aktom številka 8843. V tem aktu je ljudski odbor gospiškega okraja nujno obveljal gozdno upravo »Sumadijo« iz Titove Korenice, da je medved, pošast in mesojedec, povzročil kmetom iz vasi Bunič veliko škodo. Kmetje tožijo LR Hrvatsko zaradi tega, ker je z zakonom o lovu in s posebno uredbi o zaščiti divjadi zaščitila medvede. V uredbi je rečeno, da štiti država medvede zato, ker so naša naravna redkost, ki izumirajo.

nabit karabinko stal blizu medveda, ki se je zgodaj prebudil iz zimskega spanja in napadel kravo. Očitno je šlo za medvedca mesojedca. In lovec jo je brž potegnil, oziroma — oprostite — ne potegnil, temveč službeno oddiral v okrajni odbor po pismeno dovoljenje, da sme ubiti mesojedca.

»Veste, če bi ga brez dovoljenja ubil, pa čeprav bi bil tudi mesojedec, bi bil lovec kaznovan s 50.000 dinarji.« — mi je povedal odgovorni tovariš v sekretariatu za gozdarstvo.

»Samo nikar ne pojdi za medved!« mi je svetoval v Titovi Korenici Maksim Budisavljevič. Ta stric Maksim ve vse o medvedih. Točno ve, da je uder medvedove šape močan za pet človeških sil in da medvedji med seboj, kadar tekmujejo, navadno pravijo drug drugemu »jaz sem močan za 6 človeških sil!« Prav tako je v Korenici javna skrivnost, da so nekateri medvedji skidenili nenapadalni pakt z nekaterimi lovci. Primeri se namreč, da naletijo lovci medveda pri delu, kako ubija goveda, vendar mu kljub temu nič nečije, ker gre za vprašanje tega sklepenežnega častnega gentlemanskega sporazuma. Če ga lovec prekrši, pomeni to zanj

kazen 50.000 din. Medvedji pa, kakor da to vedo!«

»Medved je pametna zver,« pripoveduje dalje Maksim Budisavljevič. »Tem mesojedcem se nikamor ne mudi. Več zakaj? Zato, ker jim nihče nič ne sme in dokler pride lovec z dovoljenjem z okrajnega odbora, medved popolnoma legalno prekrača mejo in odide v drugo republiko na varno, največkrat v Bosno.« D. K.

Do Jugoslaviji...

»PRIJATELJSKO MESTO«

Te dni se je mudila v Zagrebu delegacija iz Antverpna s sekretarjem mesta dr. K. C. Petersom. Delegacija je obiskala predsednika zagrebškega ljudskega odbora Vječeslava Holjeva in izrazila željo, naj bi med Antverpnom in Zagrebom vzpostavili odnos »prijateljskih mest«. Sodelovali naj bi na vseh področjih od komunalne do kulture, prav tako pa bi si vzajemno pomagali in izmenjavali izkušnje. Delegacija je izbrala za razstavo v Antverpnu nekaj kilopov, del kiparskega mojstra Antuna Augustinčiča in Frana Kr-

»M. B.«

»ZACELI SADI TI TOBAK«

V južnih krajih Makedonije, a zlasti v okolici Strumice, Valandova, Dojrana in Djevdelije je te dni začela saditev tobaka. Glede za zboljšanje vremena pa pričakujejo, da bodo lahko sadili tobak v severnih krajih. Predvidevajo, da bodo v Makedoniji zasadiли s tobakom 28.000 ha in bo glede na lansko leto pridelali letošnjega leta precej večji. Letos prvokrat sadijo na večjih površinah novo tobakno vrsto »Jaka«, ki so jo dobili s selekcijo v tobaknem inštitutu v Prilepu.

Precej prej kot predelka leta se je v Pelagoniji in drugih krajih Makedonije začela te dni tudi sopljadanska setev sladkorne pese. To bodo letos posejali na 3000 ha. Največ sladkorne pese bodo posejali v bitolskem, štipksem in skopskem okraju. Te dni pa so končali tudi s pomladno setvijo žitaric. Na 60 ha so posejali ječmen, pšenico in oves. D. M.

»SERVIS ZA POPRAVILO GOSPODARSKIH APARATOV«

Tavorna električnih gospodinj-skih naprav »Goran« v Zagrebu, ki sodeluje s svetovnoznano tovarno Siemens, je v svoji prodajalni na Illici 44 odprla servis za popravilo pokvarjenih gospodinj-skih aparatov. Tako bo lahko vsak kupec dal popraviti svoj aparat v tem servisu ali pa ga zamenjal z drugim. Temu naj bi sledile tudi druge tovarne.

Bele ovce na planinah

Ovčice, ovčice. Kako ljubke so! Posebno dokler so še majhne, ko imajo lepo volno in kratko, prikupno glavico; krotke so in radoznalo obvochavajo vsako reč. Pozneje, kadar odrastejo, se jim glavica podaljša in grdo ukrivi; trmaste in plašne postanejo, zlasti če katero izdvojimo iz trope, volna se jim zamaže in navda z neprijetnim zadahom. Zlasti naspomlad, ko so bile prej vse znoj zaprte v staji, so umazane in grde. Skratka, z ovčami, je kakor z vsako stvarjo; naštelimo jim lahko dobre in slabe lastnosti, pravi pomen pa dobijo, kadar preteh-tamo njihovo gospodarsko korist.

V splošnem imamo v Sloveniji malo ovac, kajti največ ljubce skrbni posveča naš kmet živini in za njo — prašičem. Komaj po kako ovco redi, da ima volne za dom, za nogavice, rokavice in za jopice. Vendar je v Sloveniji nekaj tako strmih pasišč, da jih govedo ne more popasti. Marsikje bi kazalo zmanjšati število goved in povečati število ovac, ker je v takšnih, zlasti planinskih predelih ovčarstvo donosnejše od živinoreje. S širjenjem selekcionirane in organizirane ovčereje pa ustvarjamo tudi solidno surovinsko podlago domači tekstilni industriji, kar ima gotovo nemajhen pomen za vse naše gospodarstvo.

Solčava je naša najbolj znana in priznana ovčarska središče. Z odbiro ovac so začeli že pred vojno in dosegli so dokaj lepih uspehov, sadove večletnega prizadevanja pa je uničil okupator. Po vojni je kakovost ovčereje močno padla, leta 1952 pa so začeli zopet z odbiro, tokrat na širši podlagi. »Solčavska ovca je nastala,« pripoveduje ing. Veljko Križnik iz Hmeljarskega inštituta v Zalcu, »s križanjem bergamoške in padovanske pasme. Bergamoška je mesni tip ovce, padovanska pa ima v sebi nekaj merino krvi (kot je znano daje merino ovca najboljše volno). Solčavska ovca se odlikuje po skromnosti,

odpornosti in rodovitnosti. Jagneti dvakrat letno, ostale pasme ovac pa samo enkrat. Odlikuje pa se solčavska tudi z razmeroma zelo dobro volno.«

Ing. Veljko Križnik se je posvetil boju za napredek slovenske ovčereje. On vodi odbiro, na Inštitutu v Zalcu pa imajo tudi kartoteke rodovniških ovac, zato mi je lahko postregel z natančnimi podatki. Zanimalo me je predvsem, kako je odbira organizirana.

»Leta 1952 smo odbirali najboljše živali. V selekcijo je bilo vključenih 17 trop, 4 trope iz KZ Luče in 13 trop iz ZK Solčava. Zdaj imamo vpisanih v rodovnik okrog 200 odraslih in še okrog 300 njihovih potomk. Kmetijska zadruga odbiro strokovno nadzoruje, odkupuje in organizira prodajo plemenskih in klavnih ovac kot tudi volne, prireja plemenske razstave in sejne. Obe zadruzi sta nekako združeni in imata skupaj zaposlenega živinorejskega pomočnika — strokovnjaka za ovčarstvo.«

»Kakšne rezultate je dala do sedanja selekcija?«

»Rezultat petletne selekcije je: izčistil in utrdil se je pasemski tip živali, izboljšala pa se je tudi kakovost volne (od 0,97 na 1,35 točke). Seleksijske trope imajo volno B/C kakovosti, medtem ko imajo ostale domače volno C/D kakovosti (me-

rino ovca ima volno A kategorije). Težo živali želimo ustaliti od 50 do 55 kg. Pač pa ne moremo biti zadovoljni s količino volne. Prva tri leta se je povečala količina volne od 1,47 na 1,75 kg letno in sicer kot rezultat izločanja slabih živali iz trope. Glavni poudarek je bil dan na izboljšanje kakovosti, pri tem pa smo količinski plat zamenjali. Zdaj si prizadevamo tudi za zvečanje količin volne. Za doseg tega je potrebna stroga odbira ovnov za plemo in merionizacijsko križanje z ovni merioniziranih pasem, z namenom da bi povečali količino volne in obraslost živali.«

Letos, 25. marca, je bila v Solčavi 12. živalska ovca. Vprašal sem, kakšne uspehe je pokazala ta razstava.

»Pri ovnih je bila ugotovljena kakovost volne 2,25 točke (3,00 možnih), pri ovčah 1,35, pri jagnatih pa že 2,02 točke. 9 razstavljenih ovac je bilo ocenjeno v prvi razred, 42 v drugi, 43 v tretji in 10 v četrti — skupno je bilo namreč razstavljenih 110 živali. Najboljše živali: oven 42/7, last kmeta Suhadolnika iz Luče, je bil ocenjen v prvi razred; oven kmeta Riharja iz Luče, star je 2 leti, tehta 55 kg in je dal zadnje leto 2,20 kg volne, pa s 13 točkami tudi v prvi razred. Ovca 202, last kmeta Matka iz Solčave, je bila s 14 točkami ocenjena v prvi razred. V preteklih dveh letih je dajala po 1,93 kg volne, lani jeseni je tehtala 86 kilogramov. V zadnjih dveh letih pa je dala 3 jagnjeta. Najboljše troje ovac je razstavil kmet Cavnik iz Solčave.«

Se to in ono mi je povedal ing. Križnik. Med drugim je poudaril, da so solčavske ovce popolnoma zdrave. V zadnjih treh letih je bilo prodanih okrog 650 plemenskih živali. Kupci so bili: zadruga iz Tolminskega, Zg. Savske doline, iz Pohorja, Bele krajine, iz Hrvatskega itd.

V Solčavi gojijo okrog 600 ovac, v okolici Luče pa okrog 1200. To količino pa bi lahko povečali še za polovico. Ogle-dali smo si tri trope ovac. Vodil nas je živinorejski pomočnik — Riharjev Gusti, ki je lani napravil strokovni izpit. S poklicem je zelo zadovoljen. Saj ima vsakekar zelo zanimiv poklic. Stalno hodi od kmetije do kmetije, tehta volno, beleži vse važne podatke, skopi ovne, ki so za plemo nezaželeni in podobno. Gusti pa je tudi drugače zelo razgledan in zabaven.

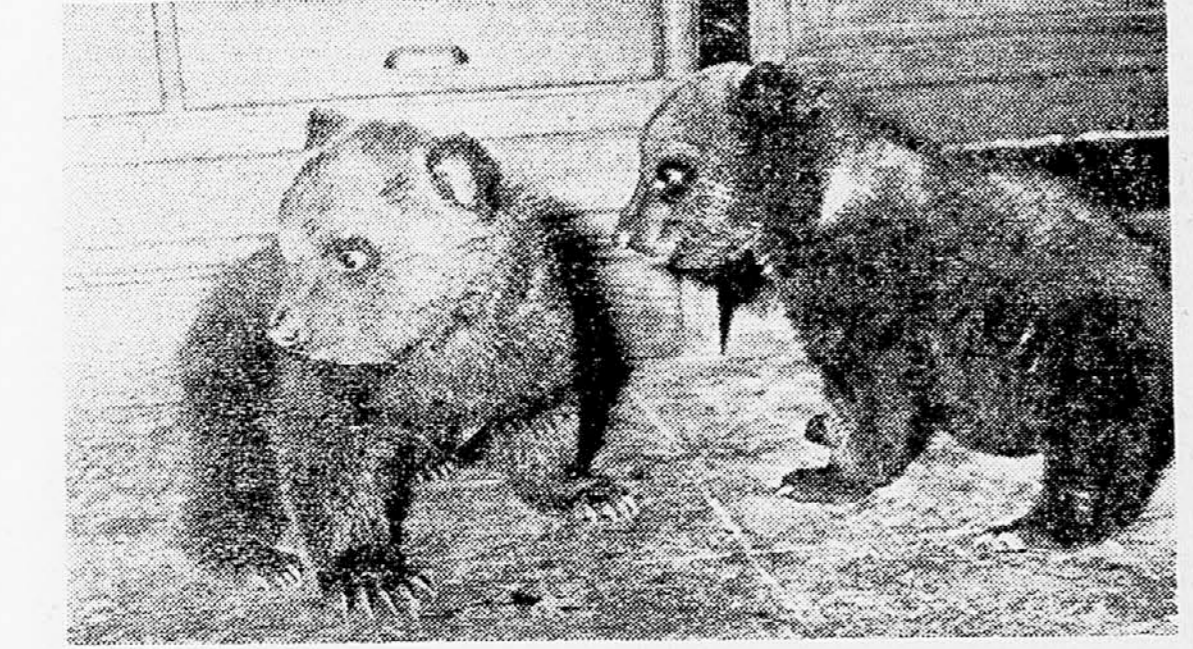
Najprej smo zavili v dolino Podvolovljek k Jakobu Plazniku — Riharju. Njegove ovce še niso bile ostrižene.

»Voda je še prevečja in preveč deroča,« je pojasnil Gusti. »Ce bi napodili ovce vanjo, bi katero odneslo in bi utonilo!« Mislim, je naraslo Lučuvnico. Spomladi, navadno v aprilu, zapodijo namreč ovce nekajkrat čez vodo, da se znebijo umazane volne. Volne tako ni treba prati in strižijo že oprano.

Pri Logarju pa so ovce že postrižile. Lepa in številna tropa je to.

V Logarski dolini in Podvolovljeku je trava ozelenela. Ovce so jo že okusile in se naskakale. Zdaj v maju, ko je vse v cvetju in zelenju, bo tudi v planine zavela pomlad. Pasišča bodo ozelenela in ovce bodo odšle v gore. V Solčavi se na to pot podajajo kar same in same se v tropih pasejo vse do jeseni, iz Luče in okolice pa spremljajo trope čredniki. Lepo je. Bele ovce na zelenih preprogah, visoko gori na Mozir-skih in Kamniških planinah.

K. S.

Poiskal sem glavnega tovariša za lov v okrajnem odboru v Gospiču, da bi mi dal nekatera pojasnila v zvezi z medvedji. Pripovedoval mi je o Velebitu in Plješevici in o vsakovrstni divjadi. Pokazal mi je tudi njihove zadnje fotografije in prav nazadnje mi je kot poslastico serviral tudi zgodbo o medvedih.

»Oho,« je dejal, »z medvedji smo zelo dobro. Imamo mi, tovariši, tega blaga in še kolikor! Mislim, da imamo več kakor sto medvedov. To pa je danes v Evropi redkost. Vendar, pomnite, da niso vsi mesojedci, čeprav je tudi nekaj takih.«

»Kako se pa ve, kateri so mesojedci?«

»To že opazovalci ugotovijo. Kadar medved požre kravo ali bika, potem ugotovimo, da je ta medved mesojedec. Naši medvedji so slavni tudi v inozemstvu. Pokazal vam bom neko pismo. Münchenski inženir, nek Otto Ferber, turistično razporeženi lovec, vidite, bi rad prišel vsaj točko, da bi slikal, da bi imel fotografijo vsaj enega našega klasičnega medveda. Da, da, naši medvedji so, kakor vidite, zelo popularni.«

Z okrajnega odbora sem odšel na medvedje ozemlje. Medtem ko sem se približal skozni sneg proti vasi Bunič, sem našel na Steva Kneževića, ki mu je mesojedec požrl kravo. Povedal mi je, da je včeraj medved mirno šel od skozni proci domu na Plješevici. To ni lov-ska zgodba, da je neki lovec z-

Moj oče je imel svojega špecerjskega trgovca in krojača, svojega peka, čevljarja in mesarja, pa jih imam tudi jaz.

Razen tega imam tudi svojega voznika, ki mi dovažta domov premog in drva. Za razliko od očeta sem jaz od osvojitve do danes izmenjal nekaj trgovcev, mesarjev in pekov. Dva moja trgovca je potipal zakon — pri enem je našel presežek, pri drugem primanjkljaj. Moj mesar Marko je lani zgradil hišo na taščno ime in odšel v drugo mesarsko podjetje za nakupovalca, moj pek je postal poslovodja v neki tovarni obutve, moj čevljar pa je končal večerno gimnazijo in študira sedaj medicino. Samo moj voznik Stamenko ne gre niti v zapor, niti noče spremeniti poklica. Bil je voznik pred vojno in je ostal voznik tudi po vojni. Kadar ga poprosim, naj mi pripelje domov drva in premog, pripelje poštno izmerjeno in izbrano blago. Človek in pol, v škornjih, rdeč, brkat in glavat, pride Stamenko včasih k meni v stanovanje tudi kar tako, kot prijatelj, da me poprosiš za zdravje, ponudi denar na posodo in popije kozarček žganega. Nikoli ga ne vidim zasrbljenega, niti raztresenega, menda zato, ker ne hodi na nikakršne konference.

»Kako kaj otroci, Stamenko?« ga vprašujem, ko mu nalivam žganje.

Stamenkova prošnjaja

»Živi so in zdravi, samo mnogo jedo,« odgovarja Stamenko kakor iz puške. »Sedem jih imam in jih ni lahko nahraniti.« Tako srkava žganje, kramljava in Stamenko pripoveduje.

»Na enem skladišču drv so drva skoraj trhla, na drugem je moker premog, kakor da so ga potegnili iz reke, na tretje so poslovodja napije, pa mlati stranke obeh spolov.«

»Kaj hočemo,« odvrnem. »Glavno je, da smo mi živi in zdravi.«

»Jaz sem živ, zdrav in vesel, čeprav so mi davki vedno večji,« odgovarja Stamenko in sam sedi dolva žganje.

Nedavno tega pa je ta vedri človek planil jezen in mračen v moje stanovanje. Prinesel sem mu žganja, popil je čašico in še drugo, sam sebi našil tretjo in zarenčal.

»Povej mi, ali imamo ni kočijaži in vozniki vse tiste pravice, ki jih imajo tudi drugi?«

»Kako ne, Stamenko! Vse pravice imate, in nihče vam jih ne bo jemal.«

»Zakaj pa potem tako ranjajo z nami?« me je divje pogledal Stamenko in spet nagnil šilce. »Plačujemo da-

vek za seno in oves, ki ga naša kljuseta pojedo, ne zahtevamo regresa, dotacije ne prejemo, oni pa z nami tako. Verjemi mi, da se resno bojim, da bom te dni namlajvali kakega birokrata na občini.«

Prosil sem ga, naj se pomiri in ga začel blago izpraševati kdo ga je tako razbesnel. Zvedel sem, da imajo tudi kočijaži in vozniki svoje združenje, da ima to njihovo združenje tudi svoje cilje in naloge, tako na primer strokovno dvigovanje novih mladih kočijažev in voznikov, in da so se zdaj, ko so se materialno okrepili, zaradi svojega strokovnega izpopolnjevanja in napredka odločili odpreti svoj kočijaško-voznikiški klub.

»Gospodarstveniki imajo klub, književniki imajo klub, novinarji imajo klub, profesorji imajo klub, študentje ga imajo in klub imajo celo državni uradniki, ki nam, kočijažem, duše glodajo. Samo mi ga nimamo.«

Najprej sem spet natočil žganja sebi in Stamenku in ko je izpil, sem začel prijateljsko: »Povej mi vendar, Stamenko, kaj boste vi, kočijaži in vozniki, s klubom? Kaj nimate še dovolj skrbi in dav-

ne dajo dovoljenja. Menda mislijo, da se šalimo.« Uvidel sem, da bom izgubil tudi voznika in upnika, kakor sem izgubil že trgovca, mesarje in peke. Vendar sem obljubil, da se bom zavzel za prošnjo tovarišev zasebnih voznikov in kočijažev, da bo čimprej ugodno rešena.

»Se istega dne sem napisal obširno prošnjo občini, omenil doprinos, ki ga skupnosti dajejo vozniki in kočijaži, poudaril, da je Stamenko vri človek in da med vojno ni kočijaži, končno sem še dodal, da ima danes klub skoraj vsaka ustanova, vsaka direkcija, vsako združenje in zaključil: »Zato ni niti pravično, niti po zakonu odbijati prošnje naših dobrih kočijažev in voznikov, zlasti še, ker nameravamo klub odpreti na svoje stroške, ne pa na breme skupnosti.«

Prošnjo sem podpisal v Stamenkovemu imenu in jo poslal beograjski občini ter še na pet, šest drugih krajev. Predčerašnjim mi je moj znanec z občine zaupno sporočil: vse bo, kakor mora biti. Tudi kočijaži in vozniki bodo odprli klub.

Zdaj samo čakam še uradnega dovoljenja in ko ga bomo dobili, bodo tudi kočijaži in vozniki urednili, kar so si zamislili, jaz in moj Stamenko pa se bova pogostila kakor še nikoli doslej. V njegovem klubu.

K. S.

V Zasavju skrbijo za prehrano delavstva

V zasavskih podjetjih so zlasti zadnje čase začeli posvečati več pozornosti družbeni prehrani. Število menz, obratnih kuhinj in jedilnic je v podjetjih čedalje večje.

V tovarni pohištva v Brežicah za dijše časa obstaja obratna kuhinja z vso potrebno opremo. Delavci dobivajo tople obroke hrane po znižanih cenah, ker vsa režijska podjetja samo. Le-to zaradi tega nima izgube saj lahko delavci delajo več in bolje.

V sevniški koptarni so po uvedbi toplega obroka izdelali analizo, ki je pokazala, da je v podjetju vedno manj bolniških izostankov. To je potrdilo preučevanje, da sredstva, ki jih je kolektiv vložil v družbeno prehrano, niso bila zaman. Prispevala so celo k povečanju dohodka podjetja.

Podobno so rešili vprašanje družbene prehrane tudi v Jugotranju in v mizarški proizvodni zadrugi, kjer so prav tako uredili kuhinjo in jedilnico s potrebno opremo.

V radeški papirnici imajo sodobno urejeno kuhinjo in jedilnico, podjetje pa je zaposlilo tudi kvalificirano kuharico, ki ima gospodinjstvo šolo. To je vredno posebej omeniti

zategadelj, ker v večini drugih obratnih kuhinj nimajo kvalificiranih moči, zaradi česar hrana po sestavi še ni taka, kot bi morala biti.

Dobro urejeno prehrano delavcev, zlasti tistih, ki prihajajo na delo iz oddaljenih krajev, imajo tudi v trboveljski elektrarni. Tu prinašajo topli mesni obroki hrane v posebnih posodah na delovno mesto, s čimer se prav posebno ustrezajo delavcem, ki bi morali drugače hoditi v jedilnico na drugi breg Save.

Ne smemo pa seveda misliti, da je povsod tako. Zanimivo je, da je v velikih podjetjih slabše kot pa v srednjih, čeprav ni bilo pričakovati prav obratno. V trboveljskem rudniku je na primer okrog 400 delavcev, ki so tudi po dvanajst ur brez tople hrane, a vendar niso v podjetju smatrali za potrebno uvesti topli obrok hrane ali morda celo urediti menzo. Nesmiselno bi bilo trditi, da na rudnikih ni to potrebno, ker je morda tu še več problemov, kakor v ostalih podjetjih. Tudi izgovora, da je zaradi narave dela v rudnikih nemogoče uvesti topli obrok hrane med delom, ni mogoče povsem pritruditi; znani so namreč primeri rudnikov, kjer so topli obroki že uvedli.

v rudnikih bi morali razdeljevati tudi obroke mleka. Sedaj namreč rudarji popijejo zelo malo mleka. Vzrok je tudi pri njih samih, toda z zdravstveno in vsestransko vzgojo bi jih počasi le prepričali, da je redno uživanje mleka zelo koristno. Danes znaša potrošnja mleka v Trbovljah komaj 0,1 liter dnevno na prebivalca, čeprav bi morala biti prav zaradi rudnika večja kot pa v katerem koli drugem industrijskem kraju.

Organi delavskega samoupravljanja v zasavskih rudnikih bi morali posvetiti več pozornosti tudi samskim domovom, kjer je v vseh pogledih nevezdržno stanje in bi bilo treba nekaj ukreniti; da se to popravi. N. C.

Bodoci potrošniški center v Savskem naselju v Ljubljani

Pet let krvodajalstva

Samo lani so krvodajalci mariborskega okraja darovali nad 1,250.000 kubičnih centimetrov krvi

Nedavno so imeli v lepo okrašenih kinodvorani na Tezmem proslovo krvodajalcev iz Podvelke, Benedikta, Lovrenca na Pohorju, Oplotnice in drugih krajev mariborskega okraja.

Zbrane mariborske krvodajalce je v imenu republiške transfuzijske službe pozdravila direktor Zavoda za transfuzijo krvi iz Ljubljane dr. Sonja Sovdat. O krvodajalski službi mariborskega okraja se je pohvalno izrazila. V nadaljevanju programa je zapel nekaj pesmi pevski zbor Mariborske tekstilne tovarne, nato pa je v imenu Okrajnega odbora RK Maribor podelil diplome najboljšim krvodajalskim aktivom njen predsednik dr. Maks Pohar.

moči mariborskih delovnih kolektivov letos nabavila nov avtobus, s katerim že uspešno odvezujemo kri tudi na terenu. V mariborskem okraju kaže tudi kmečko prebivalstvo polno razumevanje za to humano akcijo. Zbrane mariborske krvodajalce je v imenu republiške transfuzijske službe pozdravila direktor Zavoda za transfuzijo krvi iz Ljubljane dr. Sonja Sovdat. O krvodajalski službi mariborskega okraja se je pohvalno izrazila. V nadaljevanju programa je zapel nekaj pesmi pevski zbor Mariborske tekstilne tovarne, nato pa je v imenu Okrajnega odbora RK Maribor podelil diplome najboljšim krvodajalskim aktivom njen predsednik dr. Maks Pohar.

moči mariborskih delovnih kolektivov letos nabavila nov avtobus, s katerim že uspešno odvezujemo kri tudi na terenu. V mariborskem okraju kaže tudi kmečko prebivalstvo polno razumevanje za to humano akcijo. Zbrane mariborske krvodajalce je v imenu republiške transfuzijske službe pozdravila direktor Zavoda za transfuzijo krvi iz Ljubljane dr. Sonja Sovdat. O krvodajalski službi mariborskega okraja se je pohvalno izrazila. V nadaljevanju programa je zapel nekaj pesmi pevski zbor Mariborske tekstilne tovarne, nato pa je v imenu Okrajnega odbora RK Maribor podelil diplome najboljšim krvodajalskim aktivom njen predsednik dr. Maks Pohar.

Koristni predlogi

Navada je, da pišemo samo o širini konferencah in skupščinah Socialistične zveze, kakor da na članski sestankih osnovnih organizacij ne obravnavajo nič koristnega, o čemer bi bilo vredno poročati. Zaradi te pomankljivosti si bom tokrat izbral kot temo članski sestanki ene izmed številnih organizacij SZDL v Trbovljah, kjer so predlagali marsikaj koristnega za reševanje skupnih problemov delovnih ljudi.

Na občnem zboru svoja organizacije so poslušali člani SZDL Leninovega trga, Loke, Kešetove ulice in Doma in vrta precej načelno poročilo, ki je dalo malo upanja da bo vsaj razprava konkretnjša. Pa ni bilo tako. Res je bilo treba čakati nekaj časa, da je nekdo spregledel, potem pa je kar šlo. Drug za drugim so vstajali udeleženci in nepriljubno razpravljali o svojih problemih, dajali predloge in kritizirali.

Bilo je že mnogo sestankov, na katerih so predlagali navzoči marsikaj tehtnega, vendar tega nihče ni spročil pristojnim čimteljem. Zakaj takšna nedostojnost? Tako v prihodnje

več ne sme biti! Upravni odbor bo moral podrobno poročati, kako je uresničil sprejete sklepe in se zagovarjati, če bo pri tem nedosedel...

Upravni odbor naj čimprej prouči vse predloge zborov volivcev. V preteklosti se je namreč dogajalo, da pristojni čimtelji, niso resno jemali teh predlogov, a kaj šele, da bi volivcem pojasnili, zakaj jih ni mogoče uresničiti. Takša praksa jemlje veljavo zborom volivcem in jih dela nezanimive...

Zagotoviti je treba uspešno nadzorstvo nad stanovanjsko graditvijo. Delovni ljudje ne morejo biti brezbrilni spričo dejstva, da so se zadnja leta v Trbovljah gradila razkošna stanovanja, medtem ko se še vedno več sto družin stiska v neprimernih stanovanjih ali pa so celo brez njih...

Zakaj niso ob nedeljah dopolne mesnice odprte? Ljudje so sedaj prisiljeni kupovati meso že v soboto in se zato, zlasti v poletnem času, kaj hitro pokvari...

Ze tolikokrat so predlagali, naj bi bile ob nedeljah dopolne redne mladinske kinopredstave,

Tako nekako je potekala razprava na občnem zboru omenjenih osnovne organizacije SZDL. Udeleženci so očitno dali vedeti, da jim je dovolj formalizma v delu njihove organizacije in da hočejo, da bo njihova organizacija postala res tribuna naprednih težnj, ki jim bodo morali pristojni čimtelji prisluhniti in jih upoštevati.

Zice

Na občnem zboru lovske družine Zice-Loče so ugotovili, da so dosegli v zadnjih dveh letih lepe uspehe. Precej so storili, zlasti za razpold fazanov. Ker so lovci uspešno zatirali roparice, se je tudi število ostale divjadi povečalo. Pri tem ima največji zaslug Alojz Bračič, pa tudi nekateri drugi lovci. Družina pridno skrbi tudi za rodovniške pse, saj jih ima že kar štirinajst. Zetelj pa bi bilo, da bi v prihodnje izboljšali še disciplino in administrativno poslovanje. S. S.

Odlikovanci v Brežicah

Prvega maja so prejeli štirje zaslužni občani brežiške občine odlikovanja. Profesor Franc Stiplovec, upravnik Posavskega muzeja je za svoje nesebično delo prejel Red Dela II. stopnje. Vse svoje življenje je posvetil muzeju in za slikarski umetnosti. Drugi odlikovane, Feliks Drnikovič je kmet iz Orejša nad Bizeljiskim. Čeprav ima mnogo dela na kmetiji, požrtvovalno in nesebično dela tudi v kmetijski zadrugi, v ljudskem odboru in v vodstvih raznih drugih družbenih organizacij. Za svoje zasluge pri socialistični graditvi je prejel Red Dela III. stopnje. Olga Golob, upokojenka in prav tako požrtvovalna in nesebična družbena delavka, je ravno tako prejela Red Dela III. stopnje, medtem ko je Miha Novosel, mizarški pomočnik iz Tovarne pohištva v Brežicah, za svoje zasluge prejel medaljo Dela.

OGLAS
v SLOVENSKEM
POROČEVALCU
GOTOV
USPEHI

50-LETNICA PEVSKEGA ZBORA HRASTNISKE STEKLARNE

Ko so v Hrastniku ustanovili nemško šolo, so prišli zagrozeni nemški učitelji z nalogo, ponemčiti vso slovensko delavsko mladino, njih očete - delavce pa zvabiti v nemški nacionalni taborn. Ze isto leto so ustanovili nemški moški pevski zbor v Hrastniku, ki je imel svoj sedež pri steklarni. Mnogo takratnih steklarjev je bilo nemškega pokolenja, saj so njihovi predniki prišli v začetku obratovanja steklarne že skoraj pred sto leti z nemških avstrijskih dežel v Hrastnik. Ti so postali člani omenjenega nemškega pevskega zbora. Kmalu pa so spoznali, kam jih hočejo pripeljati nemški nacionalisti, in so se temu uprli.

Zlasti se je tu odlikoval steklar Papež. Nagovoril je steklarje, da ustanovijo svoj delavski pevski zbor pri hrastniški steklarni. To je bilo leta 1908. Ker ni bilo drugega pevovodje, je vodil ta pevski zbor učitelj nemške šole Krenn, prvega pa nemški nadučitelj Schuen. Peli so samo narodne in delavske pesmi, toda v nemškem jeziku. V Spodnjem Hrastniku so rasla takrat nemška društva kakor gobe po dežju. Ustanovljali so jih nemški učitelji in uradniki s pomočjo nemških kapitalistov v steklarni in Kemični tovarni. Oako so nastala nemško šolsko društvo, nemško telovadno društvo, nemško strelsko društvo,

nemška knjižnica itd., kamor so vabili nemške, nemskutarne in celo slovenske delavce, da bi le-te ponemčili. Zal so tudi imeli precej uspeha. Omenjeni delavski pevski zbor pa so sestavljali le člani strokovne organizacije. Nemški in ponemčeni delavci so te pevce posvajali z »windisches«, ker niso hoteli vstopiti v nacionalna društva. Včasih so tudi med seboj deljansko obračunali. Prišla je prva svetovna vojna. Pevci in pevovodje so morali v vojsko. Po vojni se marsikdo ni več vrnil v Hrastnik, pa tudi učitelj ni bilo več. Nekateri nekdanji in novi mladi pevci so spet ustanovili moški pevski zbor »Svoboda II« v Spodnjem Hrastniku. Sedaj so peli narodne in delavske pesmi v nemškem in slovenskem jeziku. Zbor je bil bolj maloštevilen in je imel leta 1931 komaj 15 pevcev. V tem letu je pevec Franc Peitl ustanovil poleg moškega zbora še pionirski, čez tri leta pa mešani pevski zbor. Sedaj je postalo v tej pevski družini bolj živahno. Odtlej so pripravili več samostojnih koncertov, moški zbor pa je nastopal še na raznih delavskih manifestacijah, kakor na rudarskem festivalu v Trbovljah, Zagorju in Hrastniku ter na delavskih prireditvah po vsej Sloveniji. Nastopal je tudi na zboru Svoboda v Celju 1935. leta. Po tem zboru je bila razpuščena Zveza DPD Svoboda, hkrati pa tudi delavski pevski odsek. Leta 1936 so ustanovili DPD Vzajemnost. Pevovodja Diernmajer je takrat pustil vodstvo moškega delavskega pevskega društva, taktirko pa je prevzel Franc Peitl. Odtlej so peli le slovenske pesmi. Predvajali so uspele samostojne koncerte, sodelovali pri vseh delavskih manifestacijah, delali skupne izlete po vsej Sloveniji in Hrastnem Primorju. Leta 1940 je protijudska bivša jugoslovanska oblast uklinila delavski pevski zbor. Med okupacijo je kajpak vse delo zastalo, po osvoboditvi pa ga je nekaj časa vodil Leopold Pufler, od leta 1952 do danes pa neumorni steklar Franc Peitl. Vsi trije zbori - moški, ženski in mešani - ki sedaj prirejajo vsakoletne samostojne koncerte, sodelujejo pri vseh proslavah doma in po družini krajev Slovenije.

POSVETOVANJE O LEGALIZACIJI ŠPLAVA V NOVEM MESTU

Na pobudo okrajnega odbora zveze ženskih društev v Novem mestu je bilo tu nedavno posvetovanje o temi legalizacija šplava in kontracepcija. Posvetovanja so se udeležile mimo predstavnice glavnega odbora ženskih društev in članic novomeške organizacije, babice in druge zdravstvene delavke.

Na posvetovanju so ženske odločno zavrnile predlog za legalizacijo šplava. Menile so, da je to prevelik rizik za žensko, da je že brez tega dovolj žena bolnih. Nasprotno pa so pozdravile zamisel, da bi razširili mrežo zdravstvene službe za pomoč ženam.

Predvsem so pa menile, da je potrebno več spolne vzgoje, od katere tudi moški ne bi bili izvzeti. Babice so povedale iz svoje prakse številne primere brutalnosti moških do žen, ter primere, ko je ženska povsem odvisna od volje moža. Povedale pa so, da je zanimanje med ženskami na posvetovanju za sodobno pomoč pri reguliranju porodov, to je kontracepcijo zelo veliko.

Naprej od tod proti Sentjurju dela I. MDB iz Jajca v Bosni. Na strmo skalnato pobočje v ozki soteski so se pripelili, da z mišicami svojih rok, z jeklom in razstrelivom odprejo pot cesti Bratstva in enotnosti po terenu, koder so hodile dosedaj kvečjemu lahko le kože. To je gotovo eden najtežjih odsekov. Strm teren, skala pri skali, vmes pa redki štiri, na dnu soteske potokček, kateremu je treba strugo prestaviti, da ne bo izpodjedal temeljev ceste.

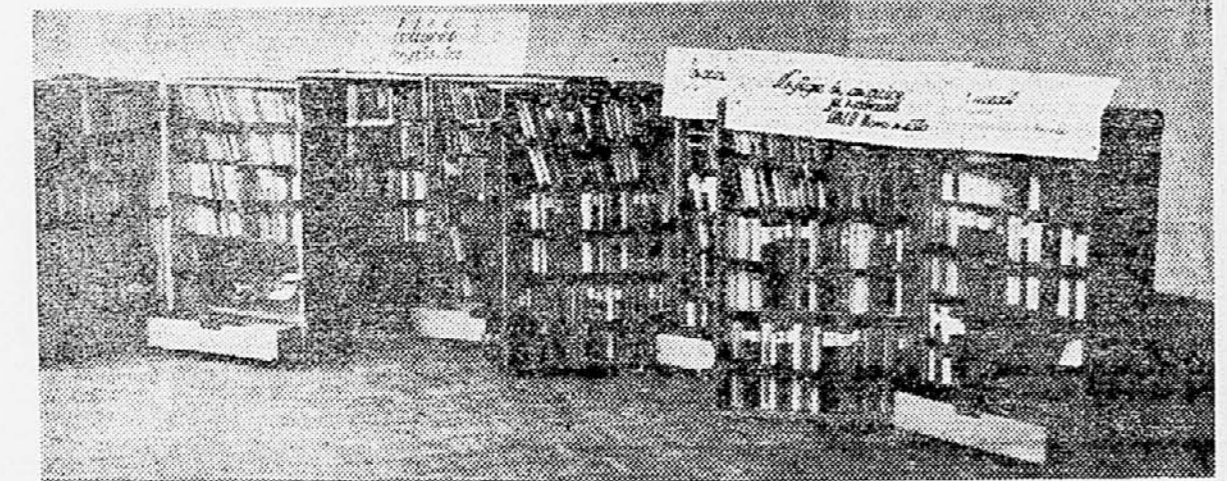
Ker zelene trate in gozdovi, čeprav letos bolj pozno, in ker se oglašja kukavica, pravijo kmetje, da je sedaj nastopila pomlad. Tu, v teh dolinah in soteski pa sta letos prišli skoraj hkrati dve pomladi; tista v naravi, ki pride vsako leto in se vsako leto poslovi, in tista pomlad mlade, ki puštila za seboj dragocen spomin: sodobno prometno pot, še eno novo krepko vez bratstva in edinstva naših narodov, pustila pa tudi trajno prijateljstvo z ljudmi iz teh vasi, ki danes nič več ne dvomijo, da ne mladina izpolnila obljubo, ki jo je dala.

Zdravstvene delavke so na posvetovanju še zlasti poudarile potrebo po zdravstveni prosveti. Da je ta potrebna kaže tudi tale primer: v Novem mestu že dijše časa pošlje dispanser za žene. Povprečno ga obiščeta na dan glede kontracepcije do dve ženski. Nasprotno pa dobi referent za varstvo družine pri občini, dnevno 4 do 5 prošenj za dovoljenje šplava.

Na območju novomeškega okraja je potrebno urediti dispanserje za žene v Metliki, Cрномlju, Zužemberku in Mokronjgu, delovni čas v teh pa urediti tako, da bo možen obisk tudi ženam iz oddaljenih krajev brez potrebe, da bi ostale tam čez noč. Postopek za izposlovanje dovoljenega šplava v upravičenih primerih, pa je treba izboljšati. Marsikatera žena neče vložiti prošnje, tudi če je še tako upravičena, ker mora nemišliti prošnjo na občino in tam razlagati, kaj hoče in zakaj. Menijo, da bi takša potrdila izdajale krajevne babice, ki naj bolj poznajo razmere v družinah.

Po sklepu posvetovanja bodo v prihodnjih tednih priredili posvetovanja v vseh občinah o gornjih problemih, potem pa predavanja za ženske in moške.

NOVA REGULACIJA SAVE
Reka Sava je precej zregulirana, kljub temu pa nadaljujejo z regulacijskimi deli v južnem delu mesta. S tem bodo zavravili novo nastajajoča naselja. Porabili bodo okrog 50 milijonov dinarjev. Pričeli so že urejati novo jezovo ob Savi, ki bo sprostila do 25.000 kopalcev izkonihi prod bod uporabili za namajo. Pri tem bodo vso veliko delati pri gradnji mostu do Valjevske in mostu, preko katerega so vodila avtomobilska cesta Beograd-Zagreb-Ljubljana.

Knjige potujejo knjižnice novomeške občine. Vseh je 600, imajo pa jih v štirih, lično izdelanih kovčkih. Vse je veljalo občino 380.000 dinarjev. Trenutno so knjige v Birčni vasi, Dolcu, Prečni in Otočcu. Zamenjajo jih vsaka dva meseca

Od Ponikev do Sentjurja brni, poka in piska. Vmes se oglašajo veseli vzkliki. Na mestu, kjer bo do 15. avgusta stal nad prog, Temenico in cesto velik most, prek katerega bo tekla avtomobilska cesta, je živo. Da bi skrajšali most, gradijo cesto bliže potoka. Tu ni ročnih delavcev. Stroji podjetja »PUT« iz Sarajeva bodo opranili skoraj vse delo. Buldožer kopije zemljo, buldožer-lopatar naklada na avtokliperje, ti jo hitro zapeljejo na določeno mesto, strežejo in že hito po drugo. Traktor z dvema jezama nabija nasip, za njim pa še valjar ravna in utrjuje. Malo višje proti Lukovku pa so se spoprijeli z goro skal, storov in zemlje brigadirji MDB »Partizane iz Bosne in Hercegovine. Do pol devetih dve normi »Da, sedaj sem prvi v Sloveniji. Zelo mi je všeč,« nasmejan pripoveduje namestnik komandanta brigade »Partizane« BiH, Hazim Zunić. »Veste, v naselju smo vsi kot bratje. Ze prvi dan smo postali najboljši prijatelji z brigadirji iz slovenskih brigad. In domačini so dobri ljudje. Zlasti mlada. Ta nas večkrat obišče.«

UTRINKI Z AVTOMOBILSKE CESTE
Dvojna pomlad v soteski
Mladi telovadci iz Bosne in Hercegovine so tudi pridni delavci. Takole poprečno po 93 odstotkov so presegali normo, ko so tekmovali v čast VII. Kongresa ZKJ. V ponedeljek so jo presegli celo za 114 odstotkov. »Tovariši komandant, česa se naj lotiva sedaj, ko sva to končala,« sta ob pol devetih dopoldne 26. aprila vprašala Miho Mihajlovič in Pero Gerljevič iz I. dubrovniške MDB, ki dela v bližini Lukovka. Sta že končala? se čudi komandir. Da res. Dotlej sta kar za 100 odstotkov presegla normo. Če bi imeli le dobro orodje. Store sekaajo večinoma s krampi, ker imajo sekir premalo. Tudi njim so norme takole za malo južno. Povprečno so jih v kongresnih dneh prese-gali za 150 do 160 odstotkov, čeprav imajo odstotek obolenih povprečno največji. Voda je zelo dobra pravijo, ali tudi mrzla. Da, da, tudi klima je tu ostrejša kot v starodavnem Dubrovniku ob morju. »Z vaščani smo se kar poprijateljili. Midva z namestnikom sva šla na sestanek SZDL v vas Jezero. Veste, vodovod si gradijo, pa smo sklenili pomagati s prostovoljnimi delom. Naša brigada je dosedaj napravila 550 ur pri tem delu v korist vasi. Seveda, delamo po urah in brezplačno. Vaščani so nam postregli pri delu, na koncu pa bomo skupno priredili zabavo. Res, slovensko večina brigadirjev malo razume, pa to nas nič ne moti, je med drugim še povedal komandant I. dubrovačke brigade. Tristotridset samokolnic Mladi delavec iz tovarne porcelana v Mladenovcu ni utegnil sam povedati, kako se piše. Bos - čevljev pravi da ne mara - prvi s samokolnicami med kamni in štiri. Konec mandir pove, da je to Branko

KRUH, LJUBEZEN IN FANTAZIJA

Med mnogimi kulturnimi delavci, ki so se v preteklih dneh kot delegati VII. kongresa ZKJ mudili v Ljubljani, je bil tudi beograjski književnik Tanasije Mladenović. Ob njegovem prijateljskem obisku v našem uredništvu je nanesel pogovor tudi na domači film in njegove probleme. Naš gost se je ob tem razgovoru razvil. Nič čudnega saj je več let kot član festivalске žirije v Pulju spremljal in presojal razvoj domače filmske dejavnosti. Prijazno nam je dovolil, da z utrinki iz tega razgovora seznanimo tudi naše bralce.

Tanasije Mladenović

Seveda smo Tanasija Mladenovića najprej vprašali, kateri dosežek naših filmskih delavcev je po njegovem mnenju najboljši. Brez obotavljanja nam je zatrdil: »To so naše risanke, delo zagrebškega Studia za risani film. So vsebinsko duhovite, likovno dogane in so zares naš najljepši rezultat, ki ga s ponosom lahko primerjamo z inozemsko produkcijo.«

Na drugo mesto svoje kvalitete lestvice je Tanasije Mladenović uvrstil naše dokumentarne filme. »Toda pri nas dokumentarni film podcenjujejo.«

Kamera kot idealni gledalec

MISLI O VLOGI IGRALCA V FILMU

Pierre Fresnay slovi po smrti igralskih velikánov, kot so bili Harry Baur, Raimu in Louis Jouvet, za največjega živečega francoskega filmskega igralca. Priznanje predvsem pri nas francoski film »Beguinci«, v katerem tega slovesa sicer ni niti najmanj opravičil, toda upoštevati je treba, da se spodrsilaj lahko pripeti še tako velikemu igralcu. Nedavno je ta igralec povedal novinarjem nekaj zelo zanimivih misli in spoznanj o vlogi igralca v filmu, ki vam jih posredujemo:

»Da pišejo avtorji odrske komade in scenarije za igralce, je zelo naravna stvar, ki sodi k bistvu same igralske umetnosti. Toda jaz si ne morem predstavljati, da nekdo od nas to smatra za kaj drugega kot pa zgolj za obe stranki plodovito izmenjavo. Avtorji potrebujejo igralce kot nosilce njihovih misli, mi pa potrebujemo avtorje, da bi dali njihovim idejam obliko. In če sem tako morda kot igralec dal pobudo za marsikakšen odrski komad ali pa film z neko določeno osebnostjo, za katero je njen ustvarjalec smatral, da jo bom jaz lahko upodobil, vidim princip in funkcijo tega »vpliva« v enostavnem dejstvu, da sem človek igralskega oblikovanja, pa najsi delujem za teaterskimi zavesami ali pa na filmskem platnu.«

Prav v zadnjem času pa se čutim še posebno ogrožen od dveh nevarnosti: po eni strani od določene tendence k vulgarnosti in banalnosti, po drugi strani pa od tendence intelektualiziranja, neke vrste delovnega estetiziranja. Seveda so te tendence modni pojavi, toda prav ta moda je tista, ki se je bojim. Pri tem si ne morem nikdar dovolj jasno in pogosto predočiti Mollera in njegove »smesne bistroumežne«, ki eksistira v vseh časih in so prav danes v krogih, ki imajo opravka z igralsko umetnostjo, kot tipi zelo pogosti.

To, kar sem povedal, velja prav tako za gledališče kot za film. Povsod poskušam vedno podati stvari in izbrati teme, ki niso vulgarne, niti vključene v tisti intelektualizem, ki se mi zdi za gonilno silo igralske umetnosti enostavno nezadosten. Vedno poskušam snemati enostavne filme v tistem smislu, da je gledalec postavljen pred dejstvo, slediti jasnemu dogajanju, ki je zamej edina osnova igralske umetnosti, v katerem pa je vendarle zadostna splošna in aktualna resnica, da lahko delo učinkuje. Razen tega ključna ni nobena druga gledišča za izbor filmov, v katerih igram.

Upodobitev neke vloge je zame v prvi vrsti spoznanje tistega, kar je zanjo bistveno — torej proces, ki traja dostikrat

Kramljanje o domačem filmu

je dejal »in treba bo še mnogo truda, veliko reklame, pojasnjevanj in prizadevanj, da bodo dokumentarni filmi dobili svoje mesto v naših kinematografskih in da bomo vzgojili gledalce.«

Tako je igrani film običaj na tretjem, zadnjem mestu. »Imamo filme, ki jih lahko primerjamo s svetovnim povprečjem.« je menil naš gost. »Smo v fazi obvladovanja osnovnih filmskih obrtnih elementov. Vendar naš nivo nikakor še ni zadovoljiv, čeprav ne smemo biti v ocenjevanju domačih filmov nestrpni in neobjektivni — tudi v svetovnem merilu je odstotek dobrih filmov zelo majhen.«

Kje je skrit osnovni problem našega filma, odločujoči faktor za izboljšanje kvalitete, smo vprašali. Po mnenju Tanasije Mladenovića je v splošno ponavljani trditvi, da nimamo dobrih scenarijev in scenaristov, le del resnice, skoraj izgovor. »Problem je v pomanjkanju dobrih režiserjev.« je dejal. »Film je delo režiserja, ki mora pravilno izluščiti problem zgodbe, izbrati igralce, jih pravilno voditi. Le poglejte italijanske režiserje — iz kako povprečnih scenarijev ustvarjajo odlične filmske umetnine.« Svojo trditve je obrazložil s primerom filmskih adaptacij klasičnih literarnih del, ki so v našem filmu velikokrat blede izvenle, naravnost neupštevane, čeprav so literarne predloge resnične umetnine (na primer Stankovičeva »Nečista kri«).

Ko smo dalje razpletali probleme filmskega scenarija in adaptacij, smo se zaustavili tudi ob drugih filmih. Izvedeli smo veselo zgodbo o našem »Kekcu«, ki ga je Mladenović ocenil kot uspešno priredbo mladinske zgodbe za film. Saj je ta tipično slovenska zgodba kot film žela uspeha vsepoved, od Ljubljane in Beograda do Francije, Indije in Kitajske. Ko so »Kekca«

predvajali na nekem festivalu v Indiji, je ob splošnem navdušenju za film — izginil filmski trak. »Nestalo mo tragal« se je posmehljivo pripovedoval. Seveda, zakaj bi ga gledali v Indiji samo enkrat?

Ob našem vprašanju, kako je s srbskim filmom, je Tanasije Mladenović zaokrenil svoj odgovor drugam, na tehnejše probleme. »Velika napaka našega filma je razdrobljenost na »nacionalne« produkcije. Praksa nam narekuje, da prenehamo z nacionalnostjo v ožjem smislu besede. Izmenjava režiserjev, igralcev in drugih filmskih delavcev bi dala dragocene izkušnje, dala bi temelj za rast in razvoj, ki bi ju ozko, konkurenčno pojmovanje zaviralo in dušilo.«

Odgovor na vprašanje o vrednosti in pomenu koprodukcij je bil kratek: »Načelno nimam nič proti koprodukcijam, v praksi pa

jih zaenkrat ne morem zagovarjati niti z eno besedo...«

Kot pri vsakem razgovoru, so tudi pri našem vodile niti v bodočnost. Kaj bo, kaj si želimo in tako dalje.

»V našem domačem filmu si želimo malo več poguma, malo več fantazije. Da, fantazije. Poglejte, kruh nam naš film daje tudi veliko ljubezni do filma je v naših ljudeh — le še fantazije manjka tistim, ki se ukvarjajo z njim. Vprašujete me, kakšen film bi me mogel letos — če bom spet v Pulju — najbolj pritegniti. To bi bil film, ki bi prikazal naše življenje na nekonvencionalen, neepigonski, ne vnaprej predpisan način. Film, ki bi bil ustvarjen z več poezije o življenjski resnici, ki ne bi zdrknil v banalni realizem. Film, kakršne nam je že dal italijanski neorealizem, film, ki bi ga ustvaril umetnik z resničnim notranjim ustvarjalnim pogumom.«

In še preden smo se poslovili, smo ugotovili, da so naše želje o domačem filmu skupne...

Tomaž Pesek je debutant v slovenskem filmu. V »Dobrem morju« igra vlogo dečka Iva.

Most nesmiselnosti

ROK ARIH

Film ta čas še vrtiljo po mnogih pariških kinematografih. Ze zdaj dosega mejo najbolj obiskanih filmov zadnjega leta. Mladi ljudje v latinski četrti požvižgavajo bojno korračno nekega angleškega imperialnega polka — pionirjev. Prodajalci gramofonskih plošč in knjigarjari želijo zaslužiti ob uspešnem filmu po romanu Pierra Boula. In ko me je vse to napotilo v kinematograf, sem že prebral kako je filmska ostvaritev dosegla nekaj Oskarjev. Njegov naslov je MOST NA REKI KWAL.

Spej most. Mostovi! Je to poslednji most, most zadnjih vseh narodov, med bojujočima se strankama; most nasilja — Most na Drini; je to Hemingwayev most, o katerem je rekel general Holz, da ni dovolj, ga di- verzant Jordan ne razstrelji? Je to pogled na most alj Pogled z mostu? Podoba pa so izpodirile moje razmišljanje in tedaj sem se natopil po sugestivni stezi pripovedi o MOSTU NESMISELNOSTI, ki so ga gradili čez reko Kwaj na Malajskem polotoku med drugo svetovno vojno.

Japonsko vojaško taborišče sredi malajske džungle. Vojni ujetniki so izkrcili gozd. Grobovji umrlih, ki so jih pokosile tropске bolezni. Redki preostali, med njimi ameriški mornarski oficir Shears, vsaj tako se je predstavljal, gledajo prihod novih ujetnikov. Tudi poveljnik taborišča, japonski polkovnik

Nicholson s svojimi častniki. »Mednarodno vojaško pravo ne dovoljuje, da bi zmagovalec uporabljal zajete častnike za fizično delo.« Saito se posmehne papirnati določbam in zagrozi s takojšnjo eksekucijo. Polk — vojake odpeljejo na delo. Na prizorišču častniki s polkovnikom na čelu in kamion s strojnico. Saito šteje ena, dva in... pred njegovim znamenjem poseže njegov zdravnik — ujetnik: »Razorožena premaganca je lahko streljati.« Japonec odide. Tropško sonce roma čez nemi častniški zbor. Kot edin živo breñeli se še mrčes. Na večer umaknejo kamion s strojnimi in žrelom, polkovnika Nicholsona odpeljejo v bungalov japonskega kolega, kjer ta s pomočjo svojih staršarjev skuša zlomiti odpor z debelimi bambusovimi palicami. Polk demonstrira, ko odvelejo stražarji v nizki bunker — samice njihovega poveljnika: v drugo kolibo ves častniški zbor. Neenaki boj traja nekaj dni. Most na reki Kwaj raste in se izpenača zruši. Krivec ni močje ugotoviti Saito je zaskrbljen, ko pregleduje koledarski načrt. Proga in most sta pomemben komunikacijski vzvod. Na dan, ko so prišli novi ujetniki, so skušali pobegniti stari — trojica. Boj v nočni džungli. Izid — so zabodeni: dva nobelga ujetnika in dva stražarja. Le Amerikane Shears uspe do malajskih domačinov; ti mu pomagajo do angleškega vojaškega oporišča. Njegov beg je ena iz-

V »Neapeljskem« z filmu igra v eni od epizod Silvana Magnano in Erno Crisa

Saito, opazuje iz svojega bungalova skozi oknice novo delovno silo. Tropška vročina z brenječimi moskiti. Zdaj se spreminjajo v sam v ujetnika tekočih podob. Prepričan sem, da bi si moral obrisati znoj, čeprav tega ni, kajti temperatura v dvorani je zmerna.

Bataljon koraka ob živžiganju stare imperialne korračnice. So to razcapani vojaki v urejenem paradnem pohodu, od njih podčastniški zbor. Kot edin živo vsemi strumni, neuključeni polkovnik Nicholson z neizogibno palico pod pazduho; zadnji stopa ob ranjenih zdravnik.

Polkovnik Nicholson se spominja drugačnih svojih pionirjev Resničnost je razcapana, v razkanih obvalih in vztraja z ranjenimi nogami. Polkovnik Saito: z vojaki bodo lepo ravnali, če bodo ti izgradili prego in most. Tudi častniki bodo delali. Izdali so svoje vojaške, ker so jih zapeljali v ujetništvo. Takemu ravnanju se upre polkov-

nik Nicholson s svojimi častniki. »Mednarodno vojaško pravo ne dovoljuje, da bi zmagovalec uporabljal zajete častnike za fizično delo.« Saito se posmehne papirnati določbam in zagrozi s takojšnjo eksekucijo. Polk — vojake odpeljejo na delo. Na prizorišču častniki s polkovnikom na čelu in kamion s strojnico. Saito šteje ena, dva in... pred njegovim znamenjem poseže njegov zdravnik — ujetnik: »Razorožena premaganca je lahko streljati.« Japonec odide. Tropško sonce roma čez nemi častniški zbor. Kot edin živo breñeli se še mrčes. Na večer umaknejo kamion s strojnimi in žrelom, polkovnika Nicholsona odpeljejo v bungalov japonskega kolega, kjer ta s pomočjo svojih staršarjev skuša zlomiti odpor z debelimi bambusovimi palicami. Polk demonstrira, ko odvelejo stražarji v nizki bunker — samice njihovega poveljnika: v drugo kolibo ves častniški zbor. Neenaki boj traja nekaj dni. Most na reki Kwaj raste in se izpenača zruši. Krivec ni močje ugotoviti Saito je zaskrbljen, ko pregleduje koledarski načrt. Proga in most sta pomemben komunikacijski vzvod. Na dan, ko so prišli novi ujetniki, so skušali pobegniti stari — trojica. Boj v nočni džungli. Izid — so zabodeni: dva nobelga ujetnika in dva stražarja. Le Amerikane Shears uspe do malajskih domačinov; ti mu pomagajo do angleškega vojaškega oporišča. Njegov beg je ena iz-

poveljnika, vnuka poveljnikov, ki so osvobodili in ohranili stoletja veliki imperij njegovega veličanstva. Ta čas, ko ponovno ogledujem sijajno delo nadarjenega inženirja iz mojega polka in mojih pionirjev, sem ponosen, ponovno sem prepričan, kako pomemben kolešek sem v brezhibnem stroju, če se le vrtnim po preizkušenih obratih. Medtem pa je pobegil ameriški častnik v angleškem oporišču sreča moža bikovske pojave, majorja protioveševalne službe našega veličanstva — Wardena. Toda jaz, polkovnik Nicholson, tega pač ne vem (Gledalčeve metamorfoze so megle zaradi izredne sposobnosti igralcev.) Tako sem zlahko postal zdej še Shears — Amerikane in s smehljajem odgovoril, z vsjo tipično malarnostjo, da se želim vrniti v ameriško vojsko in da me vojna in sleherno bojevanje pravzaprav ne zanima. Toda Anglež je potreboval moža, ki je poznal pot. Le z njim bo lahko izvršil v danh razmerah najpomembnejšo nalogo. Z vlnudnostjo je pohvalil Amerikanca, kako je njegov pobeg bil sicer herojsko dejanje, edina lepota napaka pa je, da se je v ujetništvo izdal za oficirja, čeprav je bil navaden vojak — celo tak, ki se je umaknil v vojsko zaradi neklih neugodnih dogodkov v preteklosti. Angleška obveščevalna je postregla z natančnimi podatki iz Amerikaneve biografije, v kratkem času, ko se je Shears veselil življenja z angleškimi bolničarkami. Med razgovorom se je Amerikane premislil in se prijavil kot prostovoljec k posebnim diverzantskim oddelkom. Za nagrado je sprejel častniški čin. Posebna odprava, sestavljena iz štirih oseb pod poveljstvom majorja Wardena, s poznavalcem terena Shearson in dvema mlajšima diverzantoma, ki sta se na tečaju privadila uporabljati nož, v diskusijah pa razmišljala o svoji psihološki pripravljenosti za tak posel in sta znala tudi minirati — se je spustila s padali do malajske vasi, odkoder bodo nadaljevali peš. Iz malajske vasi je vodil stavec, dinamit so nosila mlada malajska dekleta, ki so se med potjo docela spoprijateljila s Shearson in njegovim mlajšim tovaršem. Na predvečer, ko je bil končan čas in naj bi naslednjega dne zapeljal čez en prvi transport, so diverzanti namestili eksploziv. Graditelji, njihovi rojaki, so proslavili »liko« in polkovnik Nicholson je pribil na most tablo z napisom: ta MOST so požrtvovalno zgradili vojaki in častniki iz pionirskega polka njegovega veličanstva tedaj in tedaj. Zavrnili je opozorilo zdravnika, da so s tem delom pomagali sovražniku. On kot izkušen vojak ve, da je obdobje ujetništva nekaj posebnega, nujno je le ohraniti vojaka in v danem je ravnal prav. Saito je napisal poslovilno pismo, s katerim je obrazložil, da ne bo mogel preživeti moralne zmage svetlega evropskega kolega in bo zato opravil sam s seboj na fastest način — s harakirijem. V jutru je razkriji minirani most prav polkovnik Nicholson. Skunaj z japonskim kolegom je stekel za žico in tam za skalami v vodi je prežal minir. Z vstajajočim zasledoval potek operativni major Warden. V zaščiti sta bila še Shears in malajski stavec. Ko je hotel vključiti sprožilni ročico, ga je zadržal polkovnik Nicholson. Shears je stekel čez vodo, da bi pomagal. Stražarji so streljali v diverzante, prestregli Amerikanca, malajskega staveca. prikopal; minerja in prečevali; Nicholsona, ki je padel na ročico vžgal eksploziv in medital: kaj se godi, kaj je to, nemogoče je... Raztreščeni most in vlak, ki je zapeljal nanj.

Po okrvavljeni reki je zaplavala zlomljena spominska plošča o velegradnji nekega angleškega bataljona ujetnikov na daljnem vzhodu. Nato sem ob bregu pritekel — v zdravnikovi podobi — še jaz sam, gledalec in izčeljal: nesmisel, kakšen nesmisel! Z višine je vrgel major Warden preko skale minometalno orožje in rekel: tega ne bi bilo treba. Preplašene malajske hčerke so se z očmi polne groze edmikale od moža, ki je povzročil kri. Razmisli! sem: nesmisel klasičnega vojskovanja? Voklic v eksperimentu prigan o lastne absurdnosti? O slabostih filma nisem spregovoril. Sarvna podoba je bila bogata. Odnajal sem, ko je nad džunglo še zvenelo rahlo živžiganje korračno pionirskega, zajetega bataljona njegovega kraljevskega veličanstva.

»SEDEM LET SKOMIN«

Ko je Axelrod objavil svoje delo, ki mu je dal prikupen nastov »Sedem let skomin«, so teatri z veseljem segli po njem. Pri nas smo ga videli v izvedbi Drame SNG in ga še gledamo. Čitali smo, kar so napisali kritiki: prikupno, domiselno delo. Pogled za kulise moške samohvale in podjetnosti, štorjica za poletne dni, sproščena usakdanja štorjica, ki ji dajejo šarm režiserjeva invencija, dobri igralci in dovtipi na lasten račun.

Kakšen je film? Prav tak: prikupen, domisel, odlično režiran in odigran, kot je treba. Oba nosilca glavnih vlog sta izkazala: enako Tom Ewell kot Marilyn Monroe, ki je svojo vlogo izoblikovala s pravo mero zapeljivosti, šarma, simpatičnosti in intelekta.

Kako sprejemajo film gledalci? Zelo različno, vsak iz svojega aspekta, kot vedno. In še zlasti pri takih filmih, kjer si pravzaprav več ali manj drug drugemu pripovedujemo o lastnih Ahilovih petah. Pa ne robato, vsiljivo, tragično ali norčavo, temveč s tistim posebnim načinom, ki je ustvarjalcem filma in gledalcem redko dan: hudomušno, nebogljeno satirično, vsakakor pa odlično s srečnim koncem.

Posebej moramo omeniti kamero, ki je pod spretno režiserjevo roko odplezala svoj nagajivi pohod v vse možne zorne kote in dosegla izrazite, naravne situacije, zato tako vabljive.

Akordi iz Rahmaninovega koncerta za klavir in orkester in vsi drugi akordi — manj resnega značaja — so se spleli z govornico scenarija: z resno in manj resno govornico, kakor je pač treba.

Situacije in komika situacij; navet, ki so izven naših neposrednih namer, pa jih vendar dosledno prideljemo do konca, ki je vedno po naših željah; naš nemirni svet in ironija prehudega ukvarjanja z njim, za katero skrivamo svoje skrajnosti, negodnosti in neumnosti — vse to je izraženo v filmu »Sedem let skomin«. In vse to srečujemo le zato, ker vemo, da se kljub vsemu dogaja na »stujem primeru«, ki ga prednašajo dobri igralci in igralka Marilyn Monroe in ker je to stokrat preizkušeno delo »žogalo« štrom sveta — ker smo pač taki in vsi enaki: imamo napake, pripisujemo pa jih le »poprečnim«.

»DON KIHOT«

To ni šolska resnica, ki jo dijakom ponavljajo profesorji; to je življenjska in umetniška resnica, ki jo izpove vsak, kdor se je srečal z velikim Cervantesom in njegovim nesmrtnim vitezm Zalostnega lica: Don Kihot je eno redkih čistih, velikih in vedno veljavnih spoznanj o življenju in ljudeh. Iz baročno nadahnjene in razpredene literarne umetnine španske renesanse, preobložene z vločki, posvetili, modrovnanji, šalami in burkami, parodijo in grotesko, filozofijo in preprostostjo, vstaja sila poezije in resnice, idealov in koristi, ki nam jo optično ponazarjata suhi, asketsko poduhovljeni vitez Kihot in njegov ves z zemljo in realnostjo zraščeni oproda Sančo Pansa.

Velika umetniška moč, predanost in samozvest mora prevečati tistega, ki išče za to enkratno inkarnacijo ustvarjalnega duha ustrezno sodobno tehniko — filma. Ruski filmski delavci imajo to lastnost, dokazali so nam jih s svojimi filmskimi zapisi Shakespeara. Blesteč dokaz njihovega znanja, razumevanja in poglabljanja v bistvo umetnine je tudi film »Don Kihot«. S pogumno roko so posegli v literarno zgodbo, odkrili so jo morali, samovoljno porazdelili epizode v novo zaporedje in iz dobrega izbrati najboljše. Uspelo jim je. Pogrešamo ta in oni ljub detail iz Cervantesa, srečamo pa najlepše: zgodbo s pastirčkom, dogodke v krčmi, bedasto burko, ki so jo s potujočima junakoma prinošči oholi španski vojvodski dvor, epizoda z jetniki in seveda boj z mlino na veter, ki ga dočakamo.

Kaj smo v času, odkar smo zadnjič prelistavali Cervantesov roman res pozabili na pravo podobo don Kihota? Ruski igralec Cerkasov nam jo je znova pokazal v vsej njeni prečiščeni plemenitosti, tragiki in lepoti. S. G.

U - P - R - I - M - A - R - J - E - J - E - O

Nekaj misli ob modni reviji

Modna revija, ki je bila te dni na Gopodarskem razstavišču v Ljubljani in ki jo je organizirala obrtna zbornica Slovenije, je doživela, kot smo slišali, lep uspeh. Na njej so sodelovali manekenki iz Zagreba in Ljubljane in kot smo se sami lahko prepričali, je bilo zares precej paše za oči; marsikateri gledalec in gledalka si je lahko od 69 prikazanih modelov tudi zase izbral kaj primernega.

Kljub prizadevnosti in dobri volji prirediteljev pa je imel človek nehoti vtis, da gledamo revijo, ki se je zakasnila in ki bi jo morali videti že tedaj, ko je imela se zima besedo. Čeprav je bilo na reviji mnogo posebnih modelov in nekaterih zelo ljubkih in raznih vrst lahkega blaga, vendar skoraj ni bilo kopalnih oblek. Enako so težko učinkovale sicer izredno lepe pletenine naših treh tovarn — Angore, tovarne pletenin iz Lesca pri Bledu in Kranjske tovarne »Spika«. Predvsem volneni kompleti — plašč in volnena obleka — bi bolj sodili v revijo, ki bi prikazovala oblačila za pomlad.

Sicer pa volnenim izdelkom ni kaj oporekati. Tako so lepi v izdelavi, harmoničnosti barv, da bi jih človek kar kupil. Le škoda, da je napovedovalec pozabil povedati ceno zanje kakor tudi za ostale obleke. Zdi se mi, da

b) gledalce to močno zanimalo, saj ima cena precejšnjo vlogo pri urejanju vsake garderobe.

No, pa bi bilo napak, če ne b omenili še nekaj prav okusnih posebnih in spomladanskih plaščev, večernih in popoldanskih oblek. Tudi nekaj športnih kompletov je bilo lepih, primernih oblek za starejše ali celo obilnejše postave tudi tokrat — ni bilo. In še nekaj — na naših modnih revijah ne zasledimo, da bi modni kreatorji izkoristili za razne modele domačo folkloro — bogastvo raznih narodnih vbovov, čipk doma tkanih tkanin — iz raznih krajev Jugoslavije, po katerih je veliko povpraševanje po svetu. N. pr. naše idrijske čipke so si že davno utrle pot v svet in tudi v modne salone, pri nas pa jih kljub letošnji modi, ki upošteva čipke, žal ne vidimo na modelih, ki jih kažejo modne revije.

Zdi se mi prav tako, da je škoda, ker ta revija ni pokazala niti enega modela za otroke, večje in manjše. Starši, posebno mamice imajo največkrat problem, kako obleči svoje dvajset, trinajstletne deklice. Revija bi jim tu lahko pomagala z ustreznimi modeli. Tudi pubertetnika je težko obleči in nedvomno je marsikatera mamica tudi od te revije pričakovala dobro zamisel za njegovo garderobo.

Treba je omeniti tudi nekaj prav lepih modelov za moške, ki so se odlikovali z izbranstvo blaga in kroja. Tu pa smo spet pogrešali še več športnih oblek za kolo ali motor, pa tudi za izlete v hribe, potovalne obleke za moške in ženske zlasti sedaj za poletje, ko bomo odhajali na dopust.

Torej je nekaj drobcev blagohotne kritike, ki ima edini namen prispevati k prihodnjim modnim revijam pri nas še več pestrosti, še več izbire, in zares za vsakega nekaj. V. K.

KOSTUM, KAKRSNEGA SMO VIDELI NA MODNI REVII

Začnimo vlagati

Mesec maj je tu in z njim se začnejo vsakoletne naloge ekornih gospodinj, da bo začela postopoma pripravljati zalogo za dobo zimske mesece. Kako prav nam pride razna konzervirana ali posušena zelenjava, razni kompoti in sokovi. Praktična gospodinja si je v ta namen že v zimski dobi, vsak mesec pripravila kak kilogram sladkorja, da ne bo v poletnih mesecih denarnica preveč obremenjena. Če katera letos ni pomislila na to, si velja to zapomniti za prihodnje leto.

V tem mesecu si bomo pripravile nekaj zdravilnega soka iz smrekovih vršičkov. Če bomo pozimi prehlajene, nam bo žlička takega soka izredno dobrodošla.

Vrščičke očistimo in preberemo ter odstranimo vse smeti. V večji kozarec za vlaganje vlijemo plast vrščičkov in jih potrosimo s plastjo sladkorja. Tako delamo, dokler ne porabimo vseh vrščičkov. Kozarec postavimo na sonce. Ko se ves sladkor stopi in se vrščički potopijo na dno, sok odlijemo, precedimo in spravimo v čiste suhe steklenice. Dobro zaprite shranimo v temnem in suhem prostoru.

Prilagodimo si tudi pehtranov kis. Pehtran operemo in posušimo. Nato ga damo v kozarec in nalijemo nanj dober vinski

kis. Pustimo ga nekaj dni na soncu, nato pa ga odlijemo v čiste steklenice. Na pehtran po postopoma pripravljamo zalogo za dobo zimske mesece. Kako prav nam pride razna konzervirana ali posušena zelenjava, razni kompoti in sokovi. Praktična gospodinja si je v ta namen že v zimski dobi, vsak mesec pripravila kak kilogram sladkorja, da ne bo v poletnih mesecih denarnica preveč obremenjena. Če katera letos ni pomislila na to, si velja to zapomniti za prihodnje leto.

V maju so tudi najboljša jajca za vlaganje, vendar je cena še dokaj visoka. Jajca vlagamo v apno, hipermangan, pepel ali pa v sol. V soli konzervirana jajca ostanejo sveža tudi 6-10 mesecev. V posodo damo plast soli in vanjo položimo vrsto jajc tako, da se med seboj ne dotikajo. Nanje damo zopet plast soli in nato zopet jajca. Tako postopoma, dokler ni posoda polna. Jajca morajo biti vsa pokrita s soljo. Posodo prekrijemo s čisto krpo in postavimo na hladno mesto.

Kako preizkusimo, če so jajca dobra in sveža. Veliko posodo napolnimo z mrzlo vodo in damo vanjo pest soli. Ko se je sol stopila, polagamo jajca v vodo. Sveža jajca se potopijo, dotim plavajo stara na površini. Jajca potem dobro obrišemo in osušimo ter jih vlagamo.

Lakasti pasovi ne bodo razpokali, če jih bomo včasih zdrgnili z vato, namočeno v ricinovo olje.

Nogavice bodo trpežnejše, če jih natremo preden jih obujemo, s kofčkom sveče. Ko jih sezujemo, jih vedno operemo v topli vodi.

Sparano volno zopet zgladiamo, da jo v štrah obesimo nad vrelo vodo. Para hitro volno zgladi in šele, ko je popolnoma suha, jo navijemo v klobčič.

La poletne dni

Vas zanima kakšni ste?

Vzemite centimeter v roke, pa ne zato, da boste izmerili dolžino svojega novega krila, temveč zato, da boste izmerili sebe. Začuden ste, kajne in ne veste kaj hočemo. Nič se ne čudite, kajti tisti, ki se ukvarjajo z lepoto človeškega telesa so izmerili tudi tega in točno določili mere za vsak posamezen del

Način življenja in tudi okus sta ce tekom stoletij spremenila, zato tudi lepota ideal in seveda tudi mere. Kraljica lepote v dobi antike bi imela za sada

Kvas izvrstno hranilo

Navadno uporabljamo v gospodinjstvu kvas izključno za testo. Ker pa ima kvas izredno mnogo vitamina B in beljakovin, je začela naša prehrabna industrija dodajati kvas tudi v mesne konzerve. Pripomniti moramo, da ima pogret kvas okus in vonj po mesu. Kvas v majhnih količinah je priporočljiv za tiste, ki imajo nečisto kožo. Vsak dan uživajo po žlički kvasa in z obraza bodo kmalu izgledali nadležni mozolji in zajedanci.

Zaradi zgoraj omenjenih lastnosti kvasa je prav, če postrežemo svoji družini včasih z jedjo, ki je pripravljena iz kvasa.

Pijača iz kvasa: Kvas dobro drobimo, nalijemo čezjen radensko vodo ali sifon, sladkamo in dobro mešamo. Dobimo okusno, osvežujočo pijačo.

Sendviči iz kvasa: Na žlici masti očvrstimo drobno zrezano čebulo in 50 g zdrobljenega kvasa. Ko kvas potegni, dodamo pol skodelice mleka, solimo in dodamo dve kavni žlički drobtin. Počakamo, da se zmes zgosti in dodamo še eno jajce. Namaz zmešamo z drobno sesekljanim peteršiljem. S tem namazemo drobno narezane rezine kruha (najbolje ržen), okrasimo s sirom, sardinami in kislimi kumaricami. Če uporabljamo samo namaz, vmešajmo vanj nekoliko gorčice, drobno zrezane kumarice ali kapre.

nje pojme kar nekaj kilogramov preveč, kraljice lepote 16. in 17. stoletja pa bi bile naravnost nedvoje. Bila bi namreč kar za dvajset centimetrov manjša in najmanj 25 kg težja od današnje. Kar pogledate Tintorettove slike, pa boste videli, da je tako. Takrat je bila ideal čimvečja telesna polnost. Tudi za naše babice so veljale drugačne mere, kot veljajo za nas. In naše hčerke? Tudi zanje bo prihodnost napisala druge mere.

Sedaj pa pred zrcalo, s centimetrom seveda in merite. Navajam tabelo, ki vam pokaže kakšne so idealne mere. Toda tabele naj vam bodo le kazala. Nič ne marajte, če vam merjenje pokaže kak centimeter več in imejte vedno pred očmi, da kot zrela žena ne morete imeti enakih mer kot kakšna pubertetnica. Z leti se namreč telo nekako razširi. Če pa pokaže merjenje kar precej centimetrov več, potem je pač potrebno, da storite kar je le mogoče, da se približate centimetrom na tabeli. V mislih imam dieto, telovadbo in masažo. O tem pa — kdaj drugič.

Velikost	156	158	160	162	164	166	168	170	172	174
Obseg prsi	81,0	82,0	83,5	84,2	84,8	86,0	87,0	88,0	89,0	90,3
Obseg vratu	32,3	32,6	33,0	33,4	33,8	34,2	34,6	35,0	35,5	40,1
Obseg pasu	63,0	64,0	65,0	66,0	67,0	68,0	69,0	70,0	74,0	76,0
Obseg bokov	88,0	89,0	90,5	91,5	92,0	93,0	94,0	95,0	98,0	100,0
Obseg stegna	47,0	47,6	48,5	49,0	49,6	50,3	51,0	51,6	60,2	61,0
Obseg kolena	35,0	35,5	36,5	37,0	37,5	38,5	39,0	39,5	40,0	40,8
Obseg met	32,2	32,6	32,8	33,2	33,4	33,8	34,2	34,6	34,9	35,3
Obseg členka na nogi	20,0	20,2	20,8	21,2	21,4	21,8	22,0	22,5	23,0	23,2
Obseg nadlakti	26,0	26,2	26,7	27,0	27,3	27,6	28,0	28,5	28,9	29,1
Obseg členka na roki	15,0	15,2	15,5	15,9	16,1	16,4	16,6	17,0	17,2	17,4

SOKOVNIK

praktična posoda

V trgovinah s posodo lahko vidimo svojevrstno posodo, imenovano sokovnik, s katero lahko pridobivamo sadne in zelenjavne sokove.

Zelo priporočljivo in hitro je izločanje sokov s pomočjo vodne pare. Domači način izločanja skozi krpo, ki pokriva lonec, poznajo mnoge gospodinj. Ta postopek pa je hitrejši in gospodarnější, če zanj uporabljamo sokovnik, ki se je uveljavil že tudi v drugih deželah.

Ta priprava sestoji iz večdelnega lonca. Spodnja posoda je nizka in jo napolnimo z vodo do 2 in pol cm pod robom. Nanjo postavimo lonec, v katerega se odceja sadni sok. Da se ta hitreje izloča, je pri loncu srednji del dna stožčasto dvignjen vrh stožca pa nepokrit. Skozi to odprtino se dviga para proti sadju. Na dnu posode je ob zunanjem robu pritrjena cev s pipico, s pomočjo katere pretlačimo sok v steklenice. V opisano drugo posodo vtaknemo tretjo posodo, ki je rahlo stožčaste oblike in luknjčasta. Izločanje poveča zopet stožčasto dvignjen vrh in luknjčast srednji del posode, ki je zgornji zaprt. V ta del stresemo sadje, ki ga nameravamo predelati v sok.

Vso pripravo pokrijemo s pokrovko, ki se prilaga, vendar ne pretisne, tako da jo nastajajoča para lahko po malem dviga in spušča.

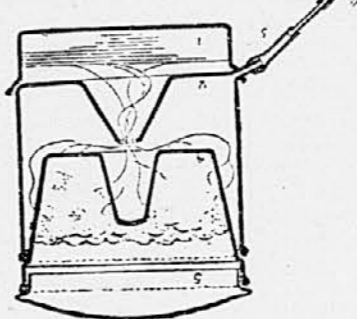
Vodna para prihaja do sadja, sadne celice pod vplivom toplote popokajo, sok pa se odceja v zbiralno posodo. Še vročega pretlačimo v pogreje steklenice. Če hočemo pospešiti izločanje, nalijemo v spodnjo posodo krop, sicer pa mrzlo vodo.

S takim načinom pridobivanja sadnih sokov prihranimo 80 odst. časa, a tudi precej sladkorja. Dodajamo ga navadno le k rabarbari in ribezu. Sladkor lahko popolnoma opustimo in osladimo sok šele tik pred uporabo.

Tako lahko izločimo sok tudi iz zelenjave, zdravnih zelih in raznih divjih sadežev.

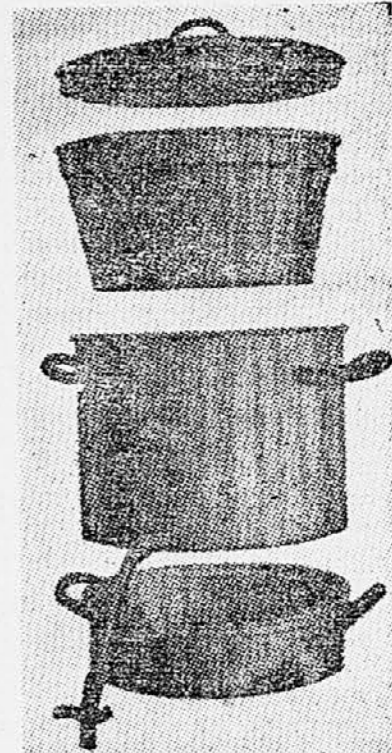
V tako pridobljenih sadnih sokovih se ne zmanjša količina groznega sladkorja, niti sadne kisline, ohranijo pa se vitamini in rudniške snovi, svojstveni sadni vonj, barva in okus.

SOKOVNIK V PREREZU

Tak lonec lahko zelo uspešno uporabljamo tudi pri pasteriziranju, in sicer za tako imenovano vroče polnjenje. Sadje naložimo v luknjčasto posodo, ga primerno skuhamo, še vročega pretresemo v vroče kozarce, ga zalijemo s sadnim sokom, nakažemo kozarce zapremo z gumijastimi obročki, s steklenimi pokrovčki in vzmetmi. Pri ohlajanju nastane prav tako brezračni prostor kot v posodah, v katerih sadje pasteriziramo na običajen način.

V poletnem času nam tak lonec služi kot preprost hladilnik. V spodnjo posodo nalijemo mrzlo

vodo, ali pa stresemo vanj koščke ledu, v luknjčasto pa damo živilo, ki ga želimo ohraniti.

Sokovnik velja okoli 4200 din, toda ker nam bo v gospodinjstvu dobro in vsestransko služil, se nam bo ta izdelek nedvomno bogato obrestoval.

(Sodobno gospodinjstvo)

JEDILNIKI

Kosilo: Goveja juha z vlivanci, pikanten krompir v solati kompot.

Pikanten krompir. — Kuhano krompir pretlači, osoli, dodaj 1 tredo kuhano naribano jajce, nekaj žlic sesekljane drobnjaka, peteršilja, strok strtega česna, kavno žličko gorčice, 1 sesekljano kisló kumarico. Vse to zabelj z oljem in kisom. Če imaš, dodaj še kisló smetano.

Večerja: zelena solata, kruh s pasteto.

Kosilo: makaronovo meso, vodna kreša v solati.

Večerja: radič s fižolom, posajena jajca.

Kosilo: Riževa juha z graham, spinaca mangold, pražen krompir, Riževa juha.

V vrelo slano vodo stresli sveže očiščeni grah in ko je že skoraj mehak dodaj nekaj nakockaneega krompirja ter pest riža. Ko se to zmecha, naredi svetlo prežganje, razredči z mrzlo vodo in vmešaj. Ko juha še nekoliko prevre, jo odstavi in serviraj. Preden jo postaviš na mizo, stresi vanjo nekaj žlic sesekljane drobnjaka.

SPINACA MANGOLD

To je pri nas manj znana spinaca, ki pa vsebuje prav toliko hranilnih snovi. Napraviš jo tako, da oprane in očiščene liste skuhaš v vreli slani vodi, in jo potem sesekljaš. Lahko pa tudi takole: Zrežeš, oz. sesekljaš jo še surovo in vržeš na vročo mast. Tam jo pokrito dusiš. Ko se zmecha, jo osoliš in ji dodaš svetlo prežganje. Tako pripravljena spinaca, ki si ji dodala tudi nekaj česna, ohrani v sebi še več hranilnih vrednosti.

Večerja: možganovi hlebčiči, solata.

Možganovi hlebčiči.

Možgane denj v mrzlo vodo in očisti kožice. Nato sesekljaj in daj na vrelo mast, ki si ji dodala čebulo. Medtem zmelj telečje meso, dodaj ga možganom in skupaj z njimi dalje praži. Dodaj malce popra, precej peteršilja in strok česna. Ko nekaj časa meso z možgani praži, ohladi in dodaj v mleku namočeno in ožeto žemljo ter 1 jajce. Vse skupaj zmešaj, naredi hlebčiče, ki jih povlaži v kruhovih drobtinah ter peci na vroči masti, da svetlo zarumene.

Mati vprašuje: Vaš 2-letni sinček je doslej že dvakrat dobil napade v obliki božastnih krčev, prvič lansko leto, ko je bil cepljen proti davlici in kozam in drugič pred kratkim, ko je dobil vnetje srednjega ušesa. Pred napadom je dobil vročino. Ko dobi krče, v obraz vse pomodri in pe ne mu grede iz ust in nosu, to traja nekako pet minut; ko grede vetrovi in blato iz njega, prične počasi normalno dihati. Po napadu je več ur v nezavesti. Zdravnik je izjavil, da je več takih ljudi, ki dobijo krče pred resnejšo boleznijo.

Glavni vzrok pojavov tetanije je pomanjkanje kalcija v krvnem serumu.

Po bolezenskih znakih sodeč ne gre tu za pravo božast, temveč le za tetanijo otrok. Pod otroško tetanijo razumemo posebno stanje svojstveno za dojenčke ali za zrodno otroško dobo, katerega glavni znak je povečana občutljivost živčnega sistema na razne dražljaje.

V vašem primeru gre za obliko tetanije, kjer pri otroku nenadoma nastopijo krči v glasnikih, kar seveda otežkuje dihanje. Krču v glasnikih se lahko pridružijo še krči dihalnega mišičevja, kar daje opisano sliko.

Zdravljenje tetanije je lahko dietično, tako da otroku dajemo večjo količino sadja, zelenjave, spinaca, koleraba, jabolka, česnje, hruske, mandarine. V nekaterih primerih je potrebna v prehrani omejitve množine mleka. Načelo je, da ima otrok suho, značno in sončno stanovanje. Muho zraka in sonca je treba zlasti v zimskem času.

Od zdravih so najuspešnejše kalcijevi soli v različnih preparatih. Priporočajo se tudi preparati kalcija z vitaminom D.

Vsekakor je potrebno, da daste otroka v napadu ali takoj po njem pregledati na kakem oddelku za otroško boleznijo, kjer bodo lahko ugotovili množino kalcija v krvi in postavili pravilno diagnozo. Pregled je potreben, ker je možno, da gre tukaj le za kakšno lažjo organsko okvaro, možganov, ki se ob nastopu povisane telesne temperature pokaže v obliki opisanih krčev.

B. A. Opisane težave so sicer lahko v zvezi tudi s slabokrvnostjo, vendar pa vam priporočam pregled pri zdravniku specialistu za ženske bolezni. Le na ta način namreč bo mogoče upotovati pravi vzrok in pa odrediti primeren zdraviljenje.

Tudi kar se tiče slabokrvnosti, je potreben zavedeni pregled krvi, ker brez tega je ugotovitev slabokrvnosti le nekako ugibanje. Seveda pa ne morete pričakovati, da boste slabokrvnost pozdravili, če enkrat samkrat vzamete sredstvo proti njej.

Ne bojte se madežev na rokah

Po štiridesetem letu se pojavljajo pri mnogih žensh rjavkasti madeži na rokah. Če so le-ti dednega izvora, lahko nastopijo že prej. Včasih se pokažejo tudi na podlatti, redko kdaj pa na obrazu. Ščasoma postanejo ti madeži pri nekaterih žensh temnejši, hravpi in celo bradavičasti. Imenujejo jih »starostne madeže«, ki seveda niso zaželeni. Kaj storiti proti njim?

Te v koži ležeče pigmentne madeže, ki pod vplivom sončnih žarkov in vetra še bolj potemnejo, je lažje odstraniti. Najuspešnejše zdraviljenje je z vitaminom A. Zelo dobro je uživanje korenčkovega soka, vsa pol do enega kozarca na dan. Pri takih žensh se navadno pokažejo tudi drugi znaki avitaminoze: občutljivost so proti bleščici luči ponoči ter se temi težje prilagodijo kot drugi.

Negovanje madežev z limonovimi rezinami, belimlím mazilom in s kremo, ki vsebuje placento, je tudi priporočljivo.

obrè Zdenka

